Bidrag

TILL

Konung

GUSTAF III:s

Historia,

*innehållande hans tillärnade Expedition mot Frankrike 1792,
hans underhandlingar i Aachen och brefvexling med Marquis de Bouillé
samt den senares reflexioner öfver Konungens egenskaper,
karakter och död.*

STOCKHOLM,
Tryckt hos Fr. B. Nestius, 1826.

Förord till den elektroniska utgåvan

Detta verk har digitaliserats från Harvard University av Google i maj 2007 och anpassats för Projekt Runeberg i januari 2013 av Ralph E.

Bidrag

TILL

Konung

GUSTAF III:s

Historia,

*innehållande hans tillärnade Expedition mot Frankrike 1792,
hans underhandlingar i Aachen och brefvexling med Marquis de Bouillé
samt den senares reflexioner öfver Konungens egenskaper,
karakter och död.*

STOCKHOLM,
Tryckt hos Fr. B. Nestius, 1826.

%*Ce n'est plus le siècle des Rois!* utropade Gustaf några månader före sin död. Den storm, som upprört Frankrike och hotade alt omstörta hela den gamla statsbyggnaden i Europa, hade redan väckt hans oro och blifvit en af anledningarne till freden i Verelä.

Gustaf var visserligen då, mer än alla hans samtida regenter, bekant med revolutionernas element; han hade onekligen med mera skarpsinnighet bedömt sin tid och mätt djupet af civilisationens sår; han kände redan att adertonde seklets fackla tändt en eld, som bådade förfärliga och vidt kringgripande utbrott. De gamla monarkiska författningarne hade dittills bestått mellan Europas särskilda delar genom deras likformighet och emedan regeringarne, äfven de i sin princip mest despotiska, i utöfningen varit kloka och välgörande samt fogat sig efter den stora förändring som föregått i begreppen och förhållandena emellan styrande och undersåtare; den ena understödde den andra och de olikheter som märktes voro obetydliga. Men nu, då, i Frankrike, den stora afgörande delningen i meningar började öfvergå i handling, anade redan de klarsynta att revolutionen skulle göra sin rund kring Europa. GustafIII hade föresagt det och gifvit sig mycken möda att om dess faror öfvertyga sin nya bundsförvant Catharina. Till hvad grad han sjelf fruktat dem, är svårt att känna, ehuruväl maktens sträfvande efter mera rymlighet och tryckfrihetens inskränkning tycktes antyda den fruktan, att revolutionens grundsatser kunde gifva oväntade slag, äfven åt de länder, dit man trodde att de aldrig vågade nalkas. Emedlertid var vid denna tid nationens inre belägenhet i det hela lycklig och lugn. En författning, ej utan brister, men hvilken icke företedde de slags missbruk och orimligheter, som framkalla borgerliga skakningar; rikets aflägsenhet från revolutionens medelpunkt; de trenne ståndens tillgifvenhet, som Konungen verkligen åtnjöt; den representativa statsform och de politiska rättigheter hans fädernesland af ålder ägde, och som han endast inskränkt för att tygla en hatad, fal och efter fremmande ingifvelser yrande aristokrati; de medel han ägde i öfverlägsenheten af sitt snille och sin erfarenhet för att styra ett folk, som, regeradt af så många stora Konungar, måhända är det mest monarkiska i Europa — dessa förhållanden aflägsnade visserligen alla farhågor för den revolutionära smittan inom hans egna stater, der en stark konungamakt och trenne maktägande stånds behöriga inflytelse blifvit tryggade på en herrsklysten adels bekostnad.

Sådan var den ställning, hvaruti Gustaf III befann sig till sitt folk; de förhållanden,som föregått hans revolutioner 1772 och 1789, ägde i många fall en märkbar likhet med den ställning, hvaruti han såg Frankrike. Revulutionen var i sin grund ett krig mot privilegierna, men ej mot konungamakten.

Gustafs beslut att ingripa i denna vidt utseende brytning tyckes således mindre varit föranledt af *yttre* politiska skäl, än af en inre verkande böjelse, som man ogerna fördömer hos en man, som känner sig äga kraft pch kallelse till stora företag.

Hvad Catharina i sjelfva verket tänkte, då hon uppmanade Konungen att bemäktiga sig händelserna i Frankrike och lofvade att deruti understödja honom, har varit föremål för olika gissningar. Huruvida hon dervid varit ledd af en oegennyttig öfvertygelse eller af en bakslug statskonst, kan vara likgiltigt; nog af, hon lemnade sitt löfte att med trupper bistå Konungen i det företag han var sinnad att utföra till Ludvig XVI:s, Frankrikes och den monarkiska principens räddning. Gustaf sjelf ansåg denna sak vara alla krönta hufvudens, och hans plan var att tillvägabringa ett allmänt väpnadt förbund mot revplutionen, och att erhålla högsta ledningen deraf. Det är ganska säkert, att första idén till en europeisk liga mot de nya grundsatserna utgick utur Gustafs hufvud, ehuru han var öfvertygad att revolutionen då redan gått för långt, att kunna hejdas eller återföras. Men han ansåg en transaktion mellandenna revolution och det gamla monarkiska systemet vara enda medlet att rädda tronen och förebygga de olyckor som bådades. Men enligt hans tanka kunde denna transaktion endast tillvägabringas i spetsen för en stark väpnad makt och under ledning af ett hufvud, som ej allenast kände sig mäktigt nog för att kunna intränga till roten af det onda och deraf göra sig till mästare, utan äfven för att inse de enda rätta botemedlen och genom deras

förnuftiga användande komma till fullbordandet af detta jätteverk. Hvad Gustaf kunnat uträtta synes visserligen i hög grad problematiskt. Men säkert är, att denna stora tanka beherrskade honom från det ögonblick han tecknade freden med Hyssland. Hans bref till Ludvig XVI skola röja detta tillstående och hära stämpel af en ridderlig tillgifvenhet. Dessa Konungens tänkesätt voro ej blott ärfda från hans mor och lågo i hans uppfostran, som gifvit honom en uteslutande predilektion för allt fransyskt; hans vistande som Kronprins vid franska hofvet; det bistånd han af Frankrike erhöll till utförande af 1772 års revolution (hvartill planen var i Paris utkastad); det lifliga deltagande han kände för en olycklig bundsförvandt och vän, som händelsernas makt öfverväldigat; öfvertygelsen om de faror som mer eller mindre hotade tronerna; impulsen af ett oroligt och på stora förslager alltid fruktbart hufvud, som ej trifdes inom hvardagslifvets verkningskrets, men som äggades af att mäktigt begär efter ryktbarhetoch ära — sådana voro de bvekelsegrunder, som förmådde honom att kasta sig in uti denna halsbrytande hvirfvel. Han var öfvertygad, att de monarker, som han kände sig personligen öfverlägserj, och som leddes af samma intressen, ej skulle vägra honom högsta ledningen af denna heliga liga. Dess äfventyrlighet smickrade hans svärmande ärelystnad; Ju större faror han hade att besegra, desto skönare syntes honom äran af företaget. Huru långt hans högspända, ridderliga och med själens hela eld och djerfhet utkastade förslager kunnat föra honom, kan endast besvaras genom en noga bekantskap af de medel Konungen ägde i sitt snille och i sina bundsförvandters makt, jemförde med naturen och vdden af det motstånd han hade att besegra. Som blott fältherre, i spetsen för en kombinerad europeisk armé, var han visserligen aldrig kallad att hejda franska revolutionen; men som upplyst och oegennyttig medlare mellan tronen och folket, som försonare af fiendtliga intressen och befordrande en ny politisk ordning, som bjuden med väpnad hand, måhända kunnat utan våldsamma skakningar och blod tillvägabringa de reformer som tiden kräfde (så vida de annars voro möjliga utan katastrofer), sådana hade Gustaf angifvit sina afsigter, och en man, som var i tillfälle att känna dem, har sagt; *”att sedan Fredrik II:s död var Gustaf III eller ingen i stånd att fullborda ett sådant verk."* En karakter gjord för att verka på Fransmän; en redan vunnenerfarenhet af revolutioner, och vana vid deras ledning; en sällsynt förslagenhet i anläggningar, en snarfyndighet och rikhet på utvägar, som de mest brydsamma skiften aldrig förmådde öfverväldiga; en afgjord fallenhet för intrigen, som var den dåvarande statskonstens vehikel; en hänförande talkonst och en sällsynt förmåga att fängsla menniskor genom ett förtrollande umgängessätt — sådane voro de egenskaper, som utmärkte honom framför sina samtida. Hans beundrare hafva icke tvekat att tillägga honom alla egenskaper af en utomordentlig man: mästare i konsten att känna menniskor, förtrogen med ögonblicket, styrka och genomträngning i sinnet, en örnblick, karakterens helhet för stora företag, själens styrka och ett öfverlagdt mod i utförandet af sina företag. Andra hafva funnit, att ban, för vidt kringgripande i sina planer, ej alltid betänkte medlen till deras utförande; att han, lysande af snille och qvickhet, brinnande af kärlek till rykte och makt, väl älskade sitt fäderneslands glans, men sällan beräknade dess tillgångar; att han, för mycket begifven på politisk betydenhet, jagade efter ett inflytande i den europeiska machinens ledning, som var utan förhållande till den sfèr, hvaruti ödet satt honom att verka; att det karakteristiska i hans senare regeringstid just var denna passion för äfven-tyrliga, gigantiska företag , hvaruti nationens, intressen, krafter och belägenhet kanske ej alltid med mognad afvägdes, företag hvartill han måhända sjelf kände sig äga bådekallelse och kraft, men hvilka fordrat Frankrikes folkmängd och Indiens skatter.

Hvad hans fädernesland vunnit eller äfventyrat, om han fått lefva och inkastat sig i franska revolutionens stormar, är ett problem, som vi ej ämna lösa. Ehuru Sverige genom freden i Verelä slutat ett krig, hvars nytta mången betviflat och som belastade riket med en skuld af några och tjugu millioner, syntes likväl Gustafs nya företag blifva ett medel till nya utvägar och ny makt. Betydliga subsidie-anbud voro honom gjorda, i synnerhet från Spanien: En off- och' defensif-alliance blef verkligen afslutad med Ryssland 1791. En rysk armé skulle ställas till Konungens disposition och öfverenskommelse var träffad med denna makt om en viss årlig subsid. Gustaf afreste till Aachen om sommaren 1791, för att undersöka terrengen, sätta sig i närmare förbindelse med händelserna och på stället inleda de underhandlingar, som företaget påkallade. Han hoppades äfven derifrån lättast kunna verka på de tyska hofven och förmå, besynnerligen Österrike och Preussen till mera verksamhet. Det var under hans vistande i Aachen, som Ludvig XVIs flykt uppgjordes i samråd med Gustafs underhandlare i Paris, den sedermera så olyckliga Grefve Axel Fersen. Af enskild böjelse och politiska tänkesätt Bourbonska

huset oinskränkt tillgifven, var Grefve Fersen med mycken välvilja och förtroende omfattad vid franska hofvet,sägs vara Drottningens synnerliga gunstling, och kanhända näst Marquis de Bouillé den verksammaste befordrade af kongliga familjens flykt till Varennes, Ludvig XVI hade sjelf anförtrott honom alla anstalterna till resan som Fersen på egen bekostnad beredde. Han var kongliga familjen följaktig på flykten och säges hafva kört den kongl. vagnen till Bondy, der Fersen tog en annan väg, för att återse Konungen i Montmedy, der Ludvig skulle sammanträffa med Gustaf III.

Ludvig XVI:s olycka uti Varennes och hans återförande till Paris, var ett åskslag för Gustaf III, som länge väntat honom i Aachen. Från detta ögonblick öfvertygad att ingenting stod att uträtta utan en fruktansvärd väpnad makt, började Konungens verksamhet fördubblas till åstadkommande af en allmän federation, som redan påtänkt, likväl med svårighet syntes kunna bildas, emedan Preussiska och Österrikiska hofven visade allt för liten böjelse att följa Gustafs plan. Det var kort efter denna händelse, hvarigenom hoppet att qväfva elden i dess utbrott försvann, som Konungen började sina underhandlingar med Marquis de Bouillé. — Kriget skulle föras med subsidier och Catharina skulle lemna 24,ooo man, hvilka i förening med 16,ooo Svenskar skulle under Konungens personliga ledning landstiga i norra Frankrike, Svenska trupper voro verkligen redan utsedde att om våren 1792 utgå till Tyskland såsom auxiliär åt de förbundna

makterna och Konungens fältekipage och hästar afgingo till Aachen. Catharina begärde kanske ej bättre, än att snart se Konungen invecklad i sitt chevalereska företag och skickade den för sin ambassad eller snarare diktatur i Polen bekanta gref StackeIberg till Stockholm, för att der befordra de afsigter , som man trott henne dölja under intresset för coalitionen. Måhända var det aldrig hennes afsigt att uppfylla de löften hon gifvit Gustaf, utan blott att påskynda Konungarnes förbund, inveckla sina medtäflare i ett vidt utseende företag, för att sjelf få fria händer med Polen. Personer, som i alla Gustafs företag alltid sågo en *förborgad* syftning, hafve trott sig under allt detta finna en anläggning, för hvilken rustningarne mot Frankrike endast skulle tjena till förevändning. Man har neml. påstått, att Konungen, då han ej kunde få högsta ledningen af coalitionen (hvaremot Preussen i synnerhet arbetade), skall hafva umgåtts med det förslag, att begagna Ryska auxiliär-corpsen och Svenska trupperna för att falla öfver Danmark och eröfra Norige på Seland, under det Kejsarinnan sjelf höll till godo med öfverlefvorna af Polen. Men denna uppgift torde böra läggas till antalet af de historiska hypotheser, som en senare tid får upplösa.

De omständigheter vi nu gå att anföra göra denna förmodan föga trolig, emedan de lemna en tydlig och fullständig kännedom om Konungens planer mot Frankrikeoch de påräknade medlen för deras verk* ställighet. Som General - Löjtnanten Grefve de Bouillé just var den person, med hvilken Konungen underhandlade, äro hans uppgifter af stort intresse och vi skola derför anföra dess egna ord. Han yttrar sig på följande sätt, efter att hafva beskrifvit Ludvig XVI:s misslyckade flykt till Varennes: •).

”Jag hade redan under loppet af Maj månad änhållit om Konungens (Ludvig XVI:s) tillstånd att gå i Rysk tjensl, i händelse H. M. ej ville verkställa sitt förslag att öfvergifr va Paris, och söka en fristad uti någon af de fästningar som stodo under mitt befäl. Jag hade dertill erhållit hans tillstånd, och unga Sombreuil, som sedan stupade vid Qui-beron, affärdades med mina förslager till 1 Ryssland. Jag afvaktade blott svar derå, e-niedan jag då mera än någonsin var fast i beslutet att öfvergifva mitt fädernesland. Hvilken utveckling händelserna der äfven tagit, ville jag ej återkomma dit, för att ånyo kastas in i anarkiens och de borgerliga oroligheternas hvirfvel , der jag redan lefvat i 2* år. Jag föresåg, att ehvad ändring äfven kunde föregå i sakernas dåvarande skick, skulle dessa stormar öfverlefva mig. Om äfven de fremmande härarne skulle lyckas att återgif-

®) Se Mémoires du tnarquis de Bouillé t som utgöra en del af: J'Collection des mémoires rela-tives å la révolution Francaise/" hvilkas utgif-VJ)nde ännu fortfar i Paris.va Konungen* sin frihet och sin makt (efter att hafva bemäktigat sig vära gränser, hvilket förskräckliga medel jag då ansåg nödvändigt) skulle återställandet och bibehållandet af den inre ordningen likafullt blifva omöjligt, med de tänkesätt som rådde hos folket och armeen, med den styrka och riktning partierna redan tagit, med royalisternas svaghet i det inre och deras öfverdrift utomlands, och med omöjligheten utt förskaffa Konungen en tillräcklig makt till upprätthållande af sin myndighet. — Sådane voro mina tänkesätt då jag emottog ett bref från Konungen af Sverige, som befann sig i

Aachen , och till hvilken jag öfversändt en afskrift af min skrif-velse till National-församlingen.

Konungens af Sverige bref.

Aachen den 3 Juli 1791.

Herr Marquis de Bouillé, jag har med mycken erkänsla emotlagit det bevis af förtroende ni gifvit mig genom meddelandet af ert bref till National-församlingen. Jag har funnit det röja dessa känslor af tillgifvenhet för er monark och afsky för anarkien, hvilka äro värdiga en krigare sådan som ni. I kriget likasom i borgerliga skakningar Sr lyckan blind, men trohetens och hederns grundsatser äro oföränderliga och äran är fästad vid dem, mera än vid framgången. Ert rykte, redan fräjdadt som militär, har vunnet ett annu större värde genom' er ståndakslighet och er onibbliga' tillgifvtenhet för er dygdiga och olyckliga monark. Emottag mia coropliment derför. Det gifves ingen suverän i Europa, som ej skulle sälia elt stort värde på att få räkna bland antalet af sina undersåtare och äga i spetsen för iina härar en man nied de egenskaper som utmärka er. Kanske torde ert fäderneslands äldsta och trognaste bundsförvandt dertill äga en företrädesrättighet framför andra , i synnerhet som ni i dess tjenst ej skuJle öfvergifva ert verkliga iosterland. Men i hvilka förhållanden ni äfven kan komma att befinna er, bör ni alltid vara förvissad om min aktning och om det deltagande jag aldrig skall upphöra hysa för er. Det är med dessa -känslor som jag ber Gud att hafva er, Herr Marquis de Bouille, uti sitt heliga beskydd.

Eder väl affectionerade Gustaf.

1

Delta bref från en furste, för hvilken jag hyste den största aktning, förmådde mig att hesöka honom i Aachen. Jag begaf rqjg således dit. Konung Gustaf III förklarade mig då hvilka .orsaker som hindrat honom att vid början af 1789 taga mig uti sin tjenst. Jag anser mig böra förtiga dem. Han försäkrade mig, att då han lemnade sina stater för att närma sig till Frankrike, var hans. förnämsta syftemål att vara Konung Ludvig XVI uyllig; att han till och med deiiill blifvit uppmanad af Kejsarinnan af Ryssland >som föreställt honom , att han , eflér att ljrck-Jigen hafva slutat 2:ne revulutioner inom sitt eget land, ägde en erfarenhet af dessa slags hvälfningar, med hvilken han kunde komma Konungen af Frankrike till hjelp uti de svåra och utomordentliga omständigheter han råkat; anvisa honom utvägar att derifrån räddas och förekomma franska monarkiens bådade upplösning. Konungen tilläde, atl han var ganska väl underrättad om Ludvig XVI:s plan att begifva sig till Montmedy» der han ämnat råka honom.

Det var mig lätt att sälta denna monark

i tillfälle att känna Frankrikes verkliga belägenhet och öfvertyga honom att den var vanställd i alla partiers ögon genom de passioner som beherrskade dem, i synnerhet hos royalisterna, genom den hätskhet och hämd som lågade i deras själ. Jag sökte ingifva honom den öfvertygelse jag ägde, att ned den styrka och öfverlägsenhet i antal, som konungamaktens fiender ägde ,• och: med Jacobinernas öfvervigt, som snart skulle läg* ga Frankrikes öden i deras händer * fanns ingen annan utväg än uti de förbundna makternas intervention; jag tilläde» att under*, stödd af talrika härar kunde denna meliait* komst tillvägabringa en öfverenskommelse eller försoning mellan partierna, antingen lör att beskydda de modererade och konstitutionella royalisterna mot anarkiens verklyg, eller för att genomdrifva en ny revolution till Konungens fördel, börandes armeerna alltidinrycka i landet, såsom väpnade beskyddare af en billig och förnuftig transaktion; att invasionen, alltid farlig genom de följder den kunde åstadkomma, likväl vår det aldraminst i närvarande ögonblick, emedan arméen , öfvergif-ven af sina chefer oeh sitt befäl, öfverlemnad at laglöshet och insubordination, var helt och hållet desorganiserad, emedan de i Konungens tjenst varande utländska trupper och en stor del af kavalleriet, som förblifvit honom till — gifne, voro de enda som ännu bibehållit ordning och disciplin, och emedan större delen. af gränsfästningarne voro i lägervall, som redaa var bevist genom den inspektion jag på Ko» nnngens befallning gjort, och hvaraf upplystes, att första liniens sexton fästningar ifrån Schweilz till Sambre fordrade en kostnad af mer än 11 millioner livres och 8 månaders tid för att sättas i stånd att uthålla en belägring. Jag anmärkte vidare, att om man också ej ägde ett parti, hade man dock talrika anhängare i provinserna (hälst i dem som lågo vid gränsen) och nyttiga förbindelser uti fästnin-garne, bland dervarande Generaler, Ingeniö-rer och. Artilleri-officerare; att äfven

de som utvandrat kunde gifva nyttiga upplysningar öfver anfallsmedlen, öfver lokalen, personer» na och sakerna i allmänhet- Det är ©tvifvelaktigt, att Frankrike vid slutet af 1791 och äfven under en del af 1792 varit lätt inkräktadt, emedan en del af gränsen var alldes öppen och utan försvar; jag vill ej taga i beräkning de särskildta orsaker, som

se-sedermera nppskolo och hejdade de förenade arméernas marcfae och framgångar i Gham-pagne (orsaker som jag förtiger, likasom kabii\etternas politiska misstag, och de om möjligt, ännu , större fel, som de förbundna ia Hherr ar ne under detta krig begingo), men som man vet fordrades ingenting mindre Sa hela Jakobinismens kraftyttring, hela dess konst och fanatism, äfvensom de ovanliga egenskaperna hos den General detta parti valde i »Örjan af kriget, för att erhålla ej blott de #nest förvänande framsteg, men till och med ior att samla, bilda och använda arméen.

Konungen af Sverige förmådde mig att ing& uti sin tjenst. Jag anmärkte, att jag på sätt och vis redan engagerat mig med kejsarinnan af Ryssland, hvars svar jag'

ii varje ögonblick afvaktade. Konungen förtrodde mig då den pldn h va rom han öfver-enskommit med Kejsarinnan och Konungen af Spanien « neml. att öfverföra en armé af 36,000 man Svenska ocb Ryska trupper till norra Frankrike och landsätta dem vid dea närmast Paris belägna punkt af kusten, an* tingen för att marchera direkte på denna hufvudstad och göra en diversion med'de' förbundna härarna (som borde framtränga från andra delar af gränsen), eller ock för att med sin armé intaga en fruktansvärd och trygg position genom besittningen af någon hamn och der afvakta verkan af deunderhaudlingar han skulle öppna med den nya franska re-geringen i Kejserinnahs och sitt feget'namn samt ä de andra bundsförvandtertt&rs vägnap. Han trodde denna .underhandling ./med s| mycket mér • beredvillighet enrottögas, som nan ej kunde misstänka honom fm- några er*» ©fringsförslager eller egennyttiga afsigter. Han förklarade det vara afgjördt, att •'Spa:nrenioeh Sardinien äfvenledes skulle låta truppér an-ryckä mot franska gränsen till ”understöd för -hans arrrré.tnen det tycktes som räknade han föga på Konungens af Preussen tiinkesätt •och ännu mindre på Kejsarens-, emedan' han kände Lefopölds fredliga ‘kfiraktero^h- '€««• dan 'denna Turste endast kunde indragas 1 kriget genom Österrikiska kabinettets försto-ringsplaner, hvilkas verkningar ttian berd<5 •frtfkta. Gustaf förtrodde mig derjémte, att toan personligen amnade anföra den koriabinc^ rade Ryska och Svenska arraéen samt att Spani*-en lofvåt honom i5 millioner till utförandet ;af häns expedition, hvilken redan var i hufvud*-saken beredd. Han erbjöd mig at* kommendera Svenska trupperna under boiVom. •Öfver»-talad af denna monark> som med en så Toru bindande nppriklighet lemnat mig dél af sH-na planer och anläggningar -5 hatt förd äf-bafts fängslande beröm •(man motstör svårligen re-télsen af en hjeltes bifall), öfverletanade jag mig åt Honom. Han lyckades att liäfva alla mijnå betänkligheter i anseende tilldel steg

i a g tagit hos Kejsarinnatv; jag antog ha tis ant->ud och förband ttiig nned honom i afsigt- att blifva använd. Vid «xpeditionei\ till-Frankriké och att ännu en gång finna tillfälle att varamin olyqWfiga y beklagansviirda moaarji Mrfc*-; tig > genom uuderstpdjandet ^f. den bland hans bundsför vand ter, som tuinstaf d^L* kunde vara, Frankrike inis^täukt,

lag stannat^eoi&kring (4 dagar ^ned Ko*, nung Gustaf III i Aachen, Jag ofverenskom. med honom, att förskaffa mig alla de upplysningar som voro nödiga, och som kunde bi» draga lill framgången af hans: planer samt att. vid början af vinlern öfverletnna hoaom, en, *Jmemoireraisonné” efter hvilken tnap skulle, uppgöra den plan, somvåren derpA borde utföras så snart isen ej mera hindrade flottan, att utlöpa från Östersjön. Han skalle sjelf inom få dagar återvända. till sitt fädernas-land, samnankalla stunderna, och vidtaga nödiga anstatter till, truppernas, utrustning, och embarkering. Under deu korta, tid jag tillbragte ned Konungen i Aachen, v j sade. han nig ,étt utmärkt förtroende, Hap talade, ned liika mycken uppriktighet soip modesti om sitt krig mot Ryssland: Han meddelade nig de planer han då utkastat och genom-, fört., |Xe vpro snillrika,, röjde mycken djqff» het och omfattning, nen strandade i sin första början genom en mindre mogen beräkning at raedlen till deras utförande* hvilket-vanligea händer, med alla stora förslager, då de jej; ledas' af«n stor .njilitärrsk erfarenhet sopi sammanbinder alla detaljer, emedan <W minsta, efter låt enhet i denna . del kan förderfva allt», Han .fnedgaf

detta, sägande att han ägde någon erfarenhet af kriget och ganskaft pröfvade generaler' i ständ att'leda ho* riom. Hän var i öfrigt utrustad med mycket stolle och' kunskaper och hade till karakteren en beundransvärd likhet med sin' morbror , den store Fredrik. Han förtrodde mig un* dér ett löjligt' skämt, att han stod illa hos alla. Konungarna $inä medbröder , undantagande Konungen af England, men att han åtminstone tvingat Kejserinnan af Ryssland att skänka honom sin högaktning. Catharina ha-de onekligen gifvit honom 'allä yttre prof deraf, och visat honom ett stort förtroende dfl hon förband éig att lfemna hoiiom en be-tydlig hjelpcorps till den föreslagna expeditionen mot Frankrike. Han var Ludvig XVI innerligt tillgifven. och är bland alla mo> ilarkerna den, som visat honom det mesta 1 deltagande i dessa olyckliga omständigheter. Ehuru han tviflade , att de flesta af Euro* pas regenter hade för afsigt att uppriktigt och med allvar bispringa. denna olyckliga Konung, tycktes kan likväl hoppas mycket både af den impuls Kejserinnan af Ryssland redan gifvit och af det verkliga understöd hon skulle leftma. Händelserna hafva visat ätt han bedrog sig.

Jag återvände till Luxemburg, hvarifrån jag kort derpå afreste för att besöka Prin-sarne Konungens bröder, i Coblenfz. Jag itaed delade dem troget mina tankar öfver »tä Ilningen i Frankrike samt öfver folkets öctr arme'ns anda. Jag nppsatte skriftligen-ar

mina reflexioner *), hvilka jag öfverlét&natU* dem. Jag var öfvertygad, att om äfven e# del af folket (isynnerhet egendoms-inoehaf-vare) hatade kdnstitutiouen eller snarare re? vol o tion en, så var dock en vida betydligare del deraf fästad vid den nya ordningen» an*-tingen af intresse, egenkärlek eller herrsk-lystnad; att de revolutionsklubbar, som i alla städer blifvit inrättade, styrde pöbeln och höllo alla rättsinniga under sitt inflytande j att landtfolket endast älskade den nya statsförfattningen för den • dérigenom uppkomna mildringen i deras skatter, men att de ^fter all sannolikhet skulle söndra .sig, derifrån4 samma ögonblick de blcfvo öfvertygade, att det gamla beskattningssättet aldrig mera skulle återkomma, utan att de skulle'få bibehållas vid minskningen i pålagorna ; a4t äfven, den iordna gudstjenstens upprättande oqb ä-terkallondet af deras prester skulte blifva ett kraftigt medel att återföra dem till den gamla .styrelsens grundsatser; att mqd undantag af sjelfva revolutionens brännpunkt Paris,,, voro dessa grundsatsär mindré herrskande ide stora städerna än i de små, emedan de förra förlo-

*) Dessa reflexioner, som äfven blefvai Guslaf III meddelade , iemna en tydlig åsigt af'FråriKrSl^s belägenhet, oeh af de medel man ämnade &c-gagna för att bcjda revolutionen och återupprätta den kongliga myjidi^het^n. De inneh§lla hufvudsakligen livad som redan var öfvereos-kommet i detta afseende émelldn Gustaf III och Qrefve de Bouillé i Aachen. De finnas hMi Tid slutet af denna brochure.Mtvidamer Höide senare genom déformogw *»as utffyttmag och deras rikedomars indrag-iin'g*jiag anförde vidare» att i delta -ögort-i*Uck var kela Frankrike fiendtligt 6i.u nadt möt det gamla 6tyrelsgsystemet, med undan*, tag ef några individer, sam funnd sitt intresse i dess bibehållande, och hvilka borde -gdkas-"biand presterskapet» adeln ocb finans-lörvattarne ;att den gamla ordningens, återför rande endast var möjligt genom väpnad makt, som, om den äfven vore nog stark för attkuf-va folket t likväl alltid; skalle blifva otillBäck-lig för att i längden tygla det; att folkmas-sans undergifvenhet endast kunde tryggas, genom én med hennes intressen förenlig samhällsordning ; att -således , i frågan om en, kontrarevolution i Frankrike eller snarare en. Välgöråtide ändrwg uti dess belägen lie t * de fteflaThande hära mes, närvaro, och bistånd atttid voro. nödvändiga , så väl för att leda en underhandling (hvars framgång dock syntes mig oviss)» som för att bringa folket till ua« dergifverihet, hvilket torde varit ännu svårare men att. h,varken ordningen kunde återställas. «cb‘bibehållas.» ej heller den kongliga myndigheten tryggas* utan genomen styrelse som :förbättrade folkets belägenhet och i grund Vtpphä^le de gamla missbruken. Jag tilläde slutligen», a<tt uppofFringarnes tid vose kommen», att de voro oundvikliga» att man bedrog sig om inan trodde det vara möjligt att. adeln skulle kunna återtaga sina privilegier », joclamenterHa sin fordna myndighetpresterskapet sina rikedomar och prerogativer» rege-*3 '

ringen ytt oberoende och sin absolåta makt, Man har sett att den enda omständighet, Hvaruti jag. ntfisstög toig, var det obetydligamot-&tån4 jag färmodade Fransmännen skulle gÖ-ra de förUundaa hfirarrta, hvilket alltid skall utgöra min förvåning., De reflexioner jäg fram-Ställde ofverensjstämde icke med den opinion, som. röjdes hos flerä, af demhvilka Ukasom ia g ofvergifvit sitt fädernesland; i synnerhet Jilefyo mina anmärkningar jäfvade

af dem som Sgde Priii&arnes förtroende, så vida man un^ dantager den.tanka vi alla delade om lättheten att eröfra Frankrike och att med väpnad makt bringa folket till undergifvenhet; en omständighet » som var den enda hvaruti jag bedrog mig. Man kan lätt döma, huru liten verkan mina föreställningar gjorde.

I första dagar ne af Augusti begaf jag mig till Maynz* Jag var der ti II uppmanad af Kurfursten, som med sitt snille och sina förtjenster förenade mycket Behag i umgänget. Preussiska sändebudet hade äfvenledes inbjudit mig till Maynz. Han lemnade mig i sin herres namn de lifligaste försäkringar «im deltagande i Ludvig X VI:s olyckliga Belägenhet och om dess önskan att. gemensamt använda Kejsarens och sin egen makt för att rädda hanom derutur. Konungen af Preussen hade redan genom ett egenhändigt href gjort mig anbud att ingå i dess tjenst, men hvilket jag då ej var i tillfälle att erottaga,M

Konungens af Preussen bref* <

Herr Marquis de Bouillé, jag har emot* tagit ert bref af den 26 sistl. Juni. Jag hax läst er skrifvelse till Nationalförsamlingen med ett intresse , som fullkomligt svarar mot det deltagande jag känner för Konungens, er Herre t olyckliga belägenhet. Jag kan ej nog berömma det nit'ni visat för bans sak, och som ensamt skulle skänkt er min högaktning, om ni ej redan ägde den genom s& mänga andra förtjenster; det har derföre varit mig påkostande att erfara huru edra patriotiska bemödanden ej haft en önskad framgång. Jag känner ej hvilka edra planer i närvarande ögonhlick äro ; men om ni begifver er hit, så skall både ni och er son af mig emotta» gas som vänner. Jag önskar vid alla tillfäl-len kunna gifva er vedermälen af min högaktning och fullkomliga estime, hvarmed jag ber Gud att taga er, herr Marquis de Bouillé, i sitt heliga beskydd.

Fredrik Wilhelm.

Under mitt vistande i Mayna sysselsatte jag mig med att samla några preliminära idéer rörande Konungens af Sverige förslag» Jag rådfrågade flere af våra mest utmärkta sjöofficerare: jag uppdrog till och med åt dem att rekognosera vissa delar af Iranska kusten, som jag anviste dem, och att der skaffa sig upplysningar samt söka erhålla några hemliga förbindelser i landet. Detta bor-de vaTa verkständt före vintern» och blef det äfven med mycken framgång» Jag skref till Konung Gustaf III, och föreslog honom att skaffa sig en hamn, som kunde tjena till de-* pot och samlingspunkt för hans flotta. Ja g iad honom skrifva till Kejsar Leopold och -begära Ostende såsom den tjenligaste plats -for detta ändamål. Under loppet af Augusti erhöll jag från Konungen af Preussen, genom dess minister i Maynz, en inbjudning att komma till Pillnitz den 26 eller 27 i nämn* de månad, och att medtaga en plan för de förbundna arméernas disposition och operationer vid franska gränsen. Jag uppkastade ett förslag, som underställdes Prinsarne, Konungens bröder, i Coblentz, hvarvid’ mar-skalkarne Broglie och Gastries voro när va* rande. Minplan gillades. Konungen af Preussen syntes mig beredd att understödja Ludr vig XVI, och jag tviflade ej att ju hans sammanträde med Kejsaren i Pillnitz hade för afsigt att tillvägabringa ett förbund mellan dessa tvenne principal-makter, hvilket borde medföra de öfriga bofvens accession, och att > en krigsförklaring skulle blifva omedelbara följden deraf, Jag afreste derföre till Pill-nitz, och underrättade Konungen af Sverige om denna conférence, som skulle ske den 37 och 28, samt meddelade honom de slutsatser jag deraf gjorde för framliden. Grefven af Artois infann sig äfven i Pillnitz, men utan att dertill vara inbjuden af de tvenne con-fererande monarkerna. Hans afsigt var att åkalla deras hjelp för Konungen sin brortoé* Tor. franska .monarkien* Öfverläggqingarne iogö verkligen sia början på utsatt tid. Jag Sinnax icke här afbandla, de egentliga föremålen for sammanträdet. Nog af, déssa tvenne^ monarker, hvilka tycktes hafva glömt sina* företrädares långa fejder, förbiindo sig genom en trakta t, som förvånade hela Eqropa » men blef af kort varaktighet* Grefven af Artois erhöll ändtligen, efter inånga svårigheter , följande deklaration» som jag här anförer, eraédan den på visst sätt då qllmäa,* gjordes *).

Deklarationen i Pillnitz.

Hans Maj:t Kejsaren, och H. M. Konungen af Preussen, efter att hafva tagit i öfyer-Vägande Grefvens af Artois önskan o.cb fram-Ställningar, förklara gemensamt, att de anse 'den belägenhet, hvaruti H, M. Konungen af

•) Omständigheterna af traktaten i Pillnits. ärpi föga kanda och höljas ännu af en slöja, sam torde genomskådat.

Man har trott att grnnden här lades till den första coalitionen. Det är falilt. En person, som ägt Konungens af Preussen nära förtroende, har försäkrat mig, att Baron BischofFswerder. skickades några månader förut ti|l Wien för att inleda underhandlingar-ne med detta hof onpt en traktat som rörde en ny delning af Polen, hvilken^ ock' verkställdes a:ne år derefter. Denna traktat afhandlade! och undertecknades i Pilloitz. Som jag. tror, var väl äfven fråga om franska affärerna , men iugen förbindelse i detta afseende ingicks.Frankrike for närvarande sig befinner, var® ett föremål af gemensamt intresse för alla Europas regenter.

De hoppas att dett» inleresse ej skali jäfvas af de makter» hvilkas bistånd kan blifva jråkalladt, oeb att de således ej skola undandraga sig att gemensamt med nyssnämnde Deras Majestäter använda de kraftigaste rue-del lör att sätta Konungen af Frankrike t tillfälle att med fullkomlig friliet lägga grund-valen till ett monarkiskt regeringssätt, som på en gång tryggar tronens rättigheter och franska nationens lycka. Då , eeh i sådant fall» skola Deras Majjestäter Kejsaren samt Konungen af Preussen ej underlåta att genast och gemensamt använda den styrka de anse nödvändig till ändamålets vinnande. Emedlertid skola de gifva sina trupper befallning att hålla sig i ordning för att efter omständighe» terna genast kunna användas.

Pillnitz: den at Aug. 1791. '

(under t.^ L. e o p> 0 l d.

Frebrik Wilhelm.

De utta dekla vation betydde ingenting. • De deruli anvauda uttrycken *a förklaring* töy-de emedlerlid Leopolds fredsamma tänkesät*^Att Konungens af Preussen deremot voro helt och hållet fiendtliga, har blifvit mig förvis-sadt genom de detaljer jag erhållit öfver dö tvenne monarkernas sammanträde , och be-kräftadt af personer1) som ägt deras oinskränkta förtroende.

Jag fann häraf, att Konungen af Sverige ej hade orätt då han skämtvis sade mig, att lian stod illa hos Konungarne sina sambrör der 'qu'il eta.it mal avec les rois ses cortr Jréres). Desse läto mig märka det på ett alltför tydligt sätt. Deras vedervilja för honom återföll.på mig. De tadlade hans förslager och skulle till och med hafva hindrat verkställigheten deraf, om ej Kejser-innan gifvit dem vigt genom sin förening med Konungen. Jag kan icke tro hvad vis» sa personer påstått, . att Kejsaren ooh Konungen af Breussen då hade för afsigt att tiU egen fördel begagna sig af Frankrikes olycr kor; men åtminstone är jag fullt öfvertygad, att denna tanka aldrig styrde Kejserinnan och Konungen af Sverige. De voro båda, i synnerhet den senare, på det högsta intresserade af att förekomma Frankrikes styckning.

Jag skulle med fältmarskalken Lascyoch Prins Hohenlohe (general i Konungens af Preussen tjenst) öfverlägga om den operationsplan nyin af mig begärt; men den förstnämnde försäkrade mig, att han derom alldel es icke,erhållit några föreskrifter af Kejsaren. . Denna monark lät säga mig, att han {Dnsksjde att jag,äfvensom Prins Hohenlohe, åt-följde horioft» till Prag, der lian skulle fira sin kröning. Jag afreste dit i första dagarna af September. Omkring 8 eller 40 dagar stannade jag der, utan att höra ett ord af Kejsaren; men jag erfor deremot att Österrikiska- kabinettets tänkesätt voro bestämdt emot kriget. Jag bör äfven göra marskalken Läsey den rättvisan tillstå, att han flere gån-* ger upprepade: att man ej borde obetänksamt skrida till ett krig mot Frankrike, h vars ressurser vöro ofantliga och hvars gränsor kunde anses ogenomträngliga; samt att $tt sådant krig kunde hafva oberäkneliga följder för Kejsaren och Tyska riket ; jag måste tillstå , att denna tanka rådde lios alla ministrarne. Leopold villé derföre genom underhandlingar bilägga stridigheterna med Frankrike. Han önskade att alla Europas toakter bildade ett gemensamt förbund ; att de omgärdade Frankrike med sina harar; att nian då, genom ett manifest, uppmanade franska regeringen a^t återgifva friheten åt Konungen och hans familj, att återinsätta honom i sia värdighet» att på en fast grund och förnuftiga principer återupprätta det monarkiska regeringssättet samt att hot*» med en invasion och ett allmänt anfall på alla punkter af gränsen , och verkställa det, om nationen vägrade att lyssna till de gjorda fram-ställningarne. Konungen af Preussen dere-mot, var af den tanka , att krig borde förklaras mot Frankrike, och att manifestet, som var ett slags uppmaning, ej borde utfärdas utan i spetsen för armeerim, i det Ögonblickde betrsdt franska området. Man tnstrntat^ tvifvel, att hofvét i Berlin styrdes af

stora po» litiska förslager och att Konungen af Preussen •önskade inveckla Kejsaren i ett långt, äfven*» tyrligt och kostsamt krig, h var ifrån ban sjelf sedermera hoppAdes draga sig undan och Vräka hela tyngden deraf på sin rival, som han sedermera verkligen gjorde; Man skulle deremot på det högsta Förvånas, om ma» kän-r de de lompna drifijedrar tnan anvåude för ott åstadkomma den stora rubbning, som för étt ögonblick aflägsnadé denna monark från den politik hans land af ålder följt, och till hvilken han väl återgick några årderefter; men som Europas öfriga regenter allt för blindt följt och derigenom blottställt sin sä» kerhet, sina troner, ja sjelfva sin tillvaro.

Jag underrättade Konungen af Sverigq omhvad jag upptäckt af dessa tvenne mo? narkers politik. Jag dolde hvarken för ho» nom den ovisshet, hvaruti jag var, huruvida de skulle agera offensift, ej heller defi mofo vilja de yttrade, för hans och Kej$erinnan$ planer. Jag rådde honom att med de spann ska subsidierna vä rf va en armé i Tyskland# antingen för att förstärka sina egna trupper, eller för att förbinda sina rörelser med deras. Jag förnyade min. begäran att han skulle skaffa sig en fast punkt, t. ex. Osten-de, samt ett område, nära franska grSn.sen » der han kunde samla - sin armé. —- Kon un* gen hade under loppet af spmmareu återrest till Sverige.Kéjsar Leopold hade ändtligen (laSept.) låtit säga mig» »It han önskade laga känner dom om den plan han förut af mig begärt. Jag insWllde mig och infördes i hans kabi* nett. Hön sade mig, att han e) förr varit å tillföl-le att tala med mig om det ämne för hvilket -jagjvar ditkallad , emedan han vån-tade på svar från Ryssland» Spanien *), Eng* land ooh de flesta Italienska furstar 5 att han Sndtligen erhållit dessa svar, hvilka voro öf* verensstärtimande med hans förslager och af* •sigter, sarat -att han (med undantag af Eng* tand, som förklarat sig vilja iakttaga den Strängaste neutralitet) var förvissad om des* sa makters bistånd och förening1 till det ge-A ynetisamma indamålets vittnande. - Han hade beslutat sammankalla en kongress,Xör att med franska regeringen underhandla ej blott ont godtgöratide af de oförrätter, som blifvit ty* ska riket tillfogade genom våldförande af dess rättigheter uti Elsas och andra provin* ser vid gränsen , utan äfven om sättet att å-terställa ordningen 1 Frankrike, hvars anar* kiska tillstånd hotade hela Europas lugn. Han tilläde, att dessa underhandlingar skulle Understödjas af fruktansvärda arméer»- hvar* tned Frankrike skulle omgifvas; att han hop-g>ädes genom denna ut vag förekomma ett bio*

) Då Ludvig XVI afrfeste till Va ren nes, hade han ^kiciat tijl Kopungen af Spanien en herolfg protest mot allt hvad Nationalförsamlingen hade tvungit honom gora , till följe af det uppen-'bara våld man mot honom användt.digt krig', som vore. del sista medel han skulle tillgripa. Jag tog mig friheten fråga K ej- $aren, om han var underrättad om -Konun^ gens verkliga tänkesätt. Han kände dem, och. yisste att denna monark hyste en afgjord motvilja för användandet af våldsamma medel. Han tilläde, att han var underrättad om att den nya konstitutionella kartan »kulle inom få dagar föreläggas Konungen, och lian var öfvertygad att Ludvig XVI ej kun» de undgå att ovilkorligt antaga den, så vida han ej ville blottställa' sig sjelf och sin familj för oberäkneliga vådor, som skulle blif» va en följd af den minsta anmärkning eller om han gjorde någon svårighet att underskrifva ; men att en aftvingad sanktion var utan all betydenhet, emedan man kunde vid yppadt tillfälle återkalla den, och gifva Frankrike en. styrelse, hvarmed nationen, vore nöjd och som'lemnade tronen nog rymlig makt för att bibehålla lugnet inoralands och freden, med £uropa. Han begärde min plan för arméer* nas disposition och lofvade att vid första tillfälle granska den. Han tilläde, att jag kunde återvända till Maynz, der grefve Brown. (som skulle , kommeudera hans trupper och då var i Nederländerna) skulle underrätta .både mig och Prins Hobenlohe om tidea d&

vi vidare skulle öfverlägga derom. ,

Jag ansåg Kejsaren ej hafva stannat vid denna fredliga och ganska förnuftiga plan , efter konferenserna i Pillnilz, utan till följe

afaf Ludvig XVI:s råd oqh önskningar, hvilka senare beständigt voro för en öfverens» kommelse till undvikande af vapnens våld* samma utslag. ' Jag erfor med visshet» att del aldrig varit i fråga att placera en corps af x5,ooo Österrikare på gränsen af Luxemburg för att beskydda Konungen i Montme-dy, och jag har skäl förmoda, att Ludvig XVI endast hade försäkrat mig derora för att betaga mig all oro. Jag återvände till Maynz, der jag faun

följande bref från Konungen af Sverige. Jag inför ej mina bref till honom, emedan de endast innefatta militära och politiska förslager, som alla stannade utan påföljd , och h vårföre jag ej vill der* med belasta dessa meraoirer.

Konungens af Sverige bref.

t

Drottningholm den 2 Sept. 1791.

Herr Marquis de Bouillé, jag har nyligen och nästan pä samma gång emottagit e« dra tvenne bref af den 11 och 16 Aug. Jag är er förbunden för de underrättelser ni der-uti meddelat mig. Sammanträdet i Pillnitz torde i många afseenden blifva afgörande t och det är tid att man ändtiigen tar ett parti , ty årstiden är redan långt liden. Hvad mig beträffar, känner jag endast ett enda oöf-ver vinner ligt motstånd för menskliga företag* och det är det fysiska. Om man ej snart besluter h vad som skall göras, blir detta mot-ätänd Nafiona!fSiJsanrtihrgens förnämsta-btinds*-fÖrviitidt. Onr några 'få dagar, då j«g iwstärntJt fiir vteta Kejselirinans ‘beslut, skall jag skicka en kiirif', och då skrifva er till, rörande den rtiémcfiré hvaroin fråga är i ert bref af den 16 Ang. Men jag bör först underrätta ery att atöfå sjöofficerare och sjökartor, soni vi Irår äga, titvis& att en flotta omöjligen kan inlöpa uti härtmén vid Osteiide; och ingången till denna hatnn är dessutom ej pråktikabel, Utan att passera förbi Diinkircken. Detta skall likväl ej hindra förslaget, om man blott kan finna någon säkerhet för öfvervintringen. Ni inser äfven, att detta fordrar en korrfbi-tferad operation, som ej kan äga rum, och att, då flottan en'gång utlupit från Ostendes1 hamn, bör hon, utan uppehåll, verkställa företaget. Hetta ingår äfven mera uti mina idéer, ty vidlyftiga kombinerade planer lyckas sällan. Jag skall oförtöfvadt härom skrifva till er med mera utförlighet. Det är mig i öf-figt kärt att se déri öfverensstämmelse , som i^der mellan Prinsarne och er. GreFven af Artois är en person som bör göra rättvisa åt er förtjenst och känna hela värdet af ert nit. Jag är öfvertygad , att ni skall se honörn i dessa kritiska omständigheter utveckla de e-genskaper, som böra utmärka en ättling af Henrik IV. Jag har hos honom funnit den redlighet, den frimodighet och fröet till allä förmögenheter, som viicka enthousiasme, och han har derigenom ökat det deltagande sorri olyckan ensamt har rätt att väcka. Englands neutralitet', hvaroin ni talar, skulle vara enhögfit vigtig omständighet Hvad Holland an* går, tviflar jag att map kan göra någon räkning på dess trupper. Att sätta denna massa i rörelse, blir alltid en invecklad sak» Hvad mig beträffar, är jag färdig sä snart jag erhållit de medel soin utförandet fordrar $ och inom tre veckor från den dag uppbrotts-orderne gjfvas, skall min armé befinna sig nå den punkt af kusten der hon skall gä om oord. Jag är nyfiken att veta, åt hvilken man ämnar anförtro befälet öfver den förenade Österrikiska, Preussiska och Tyska armén. Delta kall blir kinkigt och företagets snabbg utförande och framgång beror af den person; opinion och talanger, som får ledningen af kriget. Det är emedlertid af vigt, att deji operation, som blifvit mig föreslagen» hålles hemlig* Jag hoppas i alla händelser^, att äga er vid min sida, och denna fördel svarar mot 10,000 mail. Jag har här tillväga-bragt den möjligaste öfverensstämmelse; inom landet råder det fullkomligaste lugn och vi hoppas göra en gynnande skörd. Jag gör mig förvissad att ni fortfar att meddela mig edra tankar och underrättelser , och ber er vara öfvertygad om min aktning, hvarmed jag innesluter er, herr Marquis de Bouille, i Guds heliga beskydd.

Eder väl affectionerade G.BSTAF.

Man finner häraf, att Konungen af Sverige då var Öfvertygad att Kejsaren och Konungen af Preussen skulle förklara Fraukii-V

ke krig och vid början af våren öppna fälttåget, då nu deremöt franska regeringen sjelf förklarade kriget mot hela Europa. Gustaf III, räknade hufvudsakligen på Kejserinnans af Ryssland bistånd, på hennes beslut att 'antaga sig en sak som var alla regenters (och den hon verkligen som sådan betraktade^, och slutligen på hennes inflytande i de större Europeiska kabiuelterna; men Catharina tog blott en ganska indirekt del i denna stora fejd, och, det syntes sorn hade hennes politik öfverröstat de ärofullare känslor som hittills styrt hennes steg, och hvilka man ännu trodde henne i dessa omständigheter vara tillgifven.

Vid min återkomst erfor jag att Kejserin-nan med välbehag upptagit min anhållan att ingå i hennes tjenst, och att hon gått mina önskningar så långt i förväg, att hon for mig anslagit ett liederstraktamente vida öfver mina

anspråk. Baron Grimra, som hade hennes förtroende och befann sig i Paris, hade sex veckor före min ankomst dit emottaeit hennes svar, men hade ej kunnat afsändu. det, emedan han alldeles icke viste hvar jag^ befann mig. Jag fick då äfven veta, att Kej-serinnan ganska illa upptagit, att jag förbundit mig med Kohung Gustaf III i det ögonblick jag med henne underhandlade om att*gå i rysk tjenst. Det var likväl ej livad Konungen af Sverige försäkrade mig. Jag fann att jag begått en stor inkonsequens. Jag trodde mig godtgöra den, derigenom att jag under-rättade Kejserinnan om de visserligen £*nska oegennyttiga motiver, som förmätt mig att ingå på Konungens af Sverige förslag, och försäkrade henne på samma gång om hela min erkänsla för de ädelmodiga anbud hon mig gjort; men jag föreställde henne derjem-te, att sedan kriget mot Turkarné var slutadt, och jag således icke mer kunde vara henne nyttig i hennes arméer, hade jag trott mig böra erbjuda min tjenst åt en monark, som på en gång understödde Hennes Kejserl. Maj:ts bemödanden, och ägnade sig åt mitt fäderneslands och franska monarkiens återupprättande. Jag skref vid samma tillfälle till Konungen af Sverige, för att meddela honom mitt embarras och föra honom till minnes, att det vilkor jag trodde mig hafva fästat vid mitt emottagande af hans anbud, var att tje-na honom endast i de fall jag kunde vara min monark och mitt fäderneslánd nyttig. Jag erinrade honom , huru fördelaktigt det skulle vara, om Ryska och Svenska trupperne kunde innan vintern afsegla från Östersjön, för att vid början af våren vara i författning att agera.

Under den tid, som förlopp mellan af-gången af mitt bref till Konung Gustaf III och ankomsten af hans svar, föregingo i Frankrike hvälfningar, som jag var långt ifrån att förese och hvilka derföre hos mig väckte likaså mycken häpnad, som smärta. Sedan den konstituerande församlingen fullbordat den nya konstitutionen, hade den blifvit fö-relagd Konungen, som utan all invändning antagit den, och endast tillåtit sig några o-betydliga anmärkningar öfver de huvudsakliga brister han deruti funnit. Denna församling hade redan förlorat sitt anseende, äfvensom nationens aktning och förtroende; be-herrskad af de då förenade Jacobinerna och Orleanisterna, hade hon upplöst sig efter att hafva dekreterat utväljandet-af nya deputerade till bildande af en permanent Nationalförsamling, som borde förnyas på vissa i konstitulio-^ nen bestämda tider. Jag erfor vid samma tid att Jacobinerna bemäktigat sig alla valen ; att den nya församlingen till en stor del var sammansatt af de för elakhet, boflynne och djerfhet mest utmärkta menniskor i Frankri^ kej att maft befarade att de skulle fullborda den föregående församlingens verk genofn rao^-narkieiis fullkomliga upplösning och bannlys sandet af sjelfva konunganamnet.

Émedlertid förflöto flere månader, utan 0tt ifran erfor någon verkan af Kejsarens förslag att sammandraga arraeer på gränsorna , att samla en kongress och öppna underhandlingar med franska styrelsen. Jag gissade att Ludvig &VI, genom antagandet af dert nya konstitutionen, hoppats återvinna friheten och komma i tillfälle att återställa det inre lugnet , som en väpnad underhandling skulle hafva stört, och att han af sådan orsak förmått Kejsaren och de andra monarkerna att icke vidtftgar några steg, som kunde Åstadkom* ma fiendtliglreter, hvilka han ståndaktigt sök-fe undvika. Jag befästades i den 113 ^tfart-Jjr* gelse.genom Spanska hofvels stillatigande örr ver propositionen om d§ |5 millioner, liv^es, som skulle' luionas Konq>ugen af Sverige till ’ utförande af baris expedition. Gustaf 111 ha,- . de bedi. mig 'skrifva.- derom å hans vägnar till Spansfea mitnsUru, af hvilken ja>g endast erhöll toma sv<vr. Jag lådde då K,°uung^n Sverige att upptaga ett lån i Holland eller Han ses tä dem# under Spaniens garanti, ehuru denna senare makts tänkesätt . redao syntes mig betydligen , ändrade i afseende på händelserna i Frankrike.

Vid slutet af December erqottog jag från Konungen af Sverige följan4e bref. De^ besvarar flera omständigheter, hvarom jag talat i mina bref under föregående September månad.

Konungens af Sverige bref

Stockholm den a3 Dec. 179»»

Herr Marquis de Bouillé, jag har riktigt emottagit alla de bref ni skrifvit till mig.

Ni bör ej tviflä på att jag läst dem med allt ilet intresse, som jag fäster vid de underrättelser som komma från en man af er förtjen$t och hvilka wcigk händelser, för hvilka jag känner ett så lifligt och så uppriktigt,deltagande. Jag kan likväl ej dölja för. er» att ett af edra bref har hos mig väckt lika mycken förvåning som smärta. Jag trodde

att vi iAachen ing&tt ett förbund och att ni som fränsk riddare skulle blifva det trogen. Se-dan ert nit för er olyckliga Konung tvungit er att öfvergifva ert fosterland och sedan ni fästat er vid mig, som är hans äldsta qch , som ni ser, i detta ögonblick, hans enda trogna bundsförvandt och vän , borde jag tro att ni för ingen annan än honom skulle öfvergifva mig, och att Sverige blifvit ert andra fäder~ nesland. Men jag -älskar att tro, att den' till — gifvenhet för er monark, som på ett så ädelt och aktniugsvärdt sätt utmärker er, redan segrat, och hos er bibehållit en entusiasm, som var så naturlig för dem ni då trodde böra tjena hans sak. Ni har sedermera sett, om det varit hos <^em eller mig, som ståndaktighet och nit yarit förenade, med uppriktighet. Jag tviflbr ej, att ni härom är upplyst, och jag ber er tro att jag från detta ögonblick ej mera skall tala härom; men ni bör hålla mig räkning för' att hafva , som en redlig riddare , förtrott er hvad som låg mig om hjertat. Hädanefter anser jag er helt och hållet tillhöra mig, likasom jag alltid skall tillhöra er. Förgätom då det förflutna och tänkom blott

{>å medlen att rädda er Konung ur den be-ägenhet, hvari han sig befinner. Ni känner redan att den mellan mig och Kejserinnan afslutade traktaten nyss blifvit ratificerad.

11 var ken hennes eller min ståndaktighet äro tvetydiga. Som ni äfven sett, äro hon och jag de enda regerande personer, som skickat sändebud till Prinsarne , och jag kan anförtro er att våra lespektive ministrar erhålla\

befallning, att lemna Paris underförevfind*

ning af permission; att vi bereda alla aor stal ter för att till våren vara färdiga; nutu att vi beslutit insofva Nationalförsamlingen på det hoft ej mätte vidtaga några maritima rustningar, som skulle lägga hinder i vår väg och påkalla större anstatter , ty det fir endast sjöledes vi kunna sätta oss i föiy bindelse med er. Det är i synnerhet härpf som Kejserinnans uppmärksamhet synes mes£ fästad, och de linieskepp, som ligga i hamr nen vid Brest, bidraga att gifva vigt åt h$n- v nes skäl. Emedlertid söker hou med . all kraft att verka på Kejsaren och Konungen af Preussen, och jag sätter ej i fråga , att lion slutligen skall lyckas öfvertyga Tyska rikets hufvud om den förbindelse honom å-ligger som suverän, som bror och som Kejsare , att komma sin syster och en förtrycKt Konung till hjelp. Hvad ni sagt mig om Drottningen af Frankrike, kan ej annat än gifva en ökad vigt åt de föreställningar man redan gjort och skall otvifvelaktigt forcera Kejsaren till det yttersta. Emedlertid är Kejserinnan angelägen om att man. för. närvarande ingenting företager, som kan antyda afsigten att till våren attackera. Det är äfven detta skäl, som gör att jag ej kan taga något ste£ for att erhålla de af er omnämnda-trupper, hvilka nu lemna Genpralstater-nas tjenst. Som ni vet, Sr det dessutom Spanien , som skall lemna penningar, och ehuru jag erhållit många vackra löften , har likväl ännu ingen verkan deraf försports. Emedler-éd: §r här allting flirdigt; oeh f5r att unidani-TÖdja1 allt embarras och bringa i: ordning mi-iia finanser, som äro belastade med en mängd, äréättliittgs-fordringar sedan krigöt, liar jag beslutit sammankalla sländerna. Det är , !soiii ni finner, en sysselsättning med biomständigheterna , i afvaktan på hufvndsaken (bök!staö. ”peloter en attendunt partie”'). J;ig; hoppas att denna riksdag, i stället att blifva ,en källa till oreda, skall medföra ordning öch lugn, och att den skall likna ‘ Achitles lans, hvilken ensam var i stånd att 'läka de Sår deri gjort.”

' • Jag Sr i öfrigl icke utan bekantskap med riksdags-taktiken, och skulle önska, att vara lika bevandrad uti Turennes och Böuillés taktik , för att med framgång kunna tjéna de verkliga Fransmännens sak; men den kunskap

i‘ag i détta fall ännu saknar , har j-ag en god öjtnant, som ersätter; och jag hoppas att hah éj sviker mig. Det är i denna dfverty*-gelse jag här skickar honom fullmakt pft hans embete, som jag äfven gör för grefve de Bouillé öch chevalier Rodais, jémte dét ber honom komma- ihäg. aft han lofvat blifva toin närrasta man och vapénbroder; jag ber Gud, herr Marquis de Bouillé, att städse hafva er i sitt heliga beskydd.”

Gustaf.

P'. S. ‘Jag har skrifvit till min minister i Haag Grefve .Löwenhieltn, med befallningatt lerana mjg alla Iriö&iga upplysningar-;»»» de MYågit Vakande trupperna.” ' .

>< \ '*'* ' ' \)

1 Man skulle af detta bref sluta , . «tt -Koi* nungeu af Sverige var uli mycken ovi»sheit-däi Kejsarens och sina

co-alliei ades verkliga af-sigter , som då tycktes varå att alldeles icke taga någon del uti fran-ska affä/erna. Ufla* tvifvel var Kejsei innan om dessa» afsigteir una-der rättad, men hon hade1 ej gjort Kotoilngett något förtroende deraf. ' Jäg viste aatiiöa vid samma* tid arlvätfde allt sitt inflytande för att förmå Kejsarén och Konungen af Preussen att förklara Frinftrike krig. Hon hade till och toetl skrifvit till Leopold ett ganska starkt bref, hvåri/ti hon förer honanii till minries, att Koriungen af Preasiseii,, för en simpel oqrtighet söm man begått mét häns syster, bade låtit en armé invycka i Holland, då déremot Kejsaren sjelf ined ett obegripligt tålamod sågden förödmjukelse och skymf, för hvilka Drottningen af Frankriké var ett offer, förnedrandet af hennes ratig och hennes värdighet samt kullkastandet af eh tron tillhörande en Konung som var hans svåger och bundsförvandt. Kejserinnaii yttrade sig med lika mycken energie mot Spanien, som visade samma fredliga tänkesätt, Sö« dan Ludvig XVI antagit konstitutionen, Iihh de Kejsaren å nyo emottagit franska ambasH sadören , Som han förbjudit att visa sig vid hofvet. Han var äfven den, som först emottog franska nationajfhggan i sina hamnar* HoJVen i Madrid, Petersburg och Stockholm-•voro de enda som vid denna tid Återkallade sina sändebud från Paris. Alla dessa omstänl digbeter bevisa, att Lpopolds afsigter voro fredliga, .och de voro en verkan af Ludvig XVI:s och Drottningens inflytande.

Jag sysselsatte mig emedlertid med att samla nödiga materialier. till utförande afKej-serinnans och Konungens af Sverige plan. Jag tillsände Gustaf III en memoire raisonne' öfver, sättet att göra en landstigning på fem särskilta punkter af franska kusten, med hvilkas fördelar och olägenheter jag gjorde honom noga bekant, på det han sjelf skulle afgöra valet. Jag önskade att han valde Dun-kircken, och all han intog det belastade läger, som är beläget utanför denna fästning, för att der äga en saker punkt, i händelse de förbundna monarkerne , enligt Kejsarens förslag, öppnade en . väpnad underhandling. Om de åter beslöto att anfalla franska gränsorna, föreslog jag honom att med sin arme' inrycka uti någon af provinserna, som vore närmare Paris belägen, der han kunde finna en god fast plats, och vara betäckt af någon större ström , som på samma gång kunde tjena honom vid transporten af lifsmedel och krigs-förnödenheter; vi skulle der kunnat,skaffa oss hemliga förbindelser med landet, ett betyd-ligt antal anhängare och tillgångar af atta slag. Det var i for sta dagarne af Januari -1793 , som jag till Konungen afskickade min son, med deuna i detail uppgifua plan,Ii vil ken sedermera äfven blef gillad af Kej** serinnan.

Hela vintern förflöt emedlertid utan att den ringaste rörelse förmärktes med de frem-mande trupper, som stodo pä gränsorna, och ingenting gaf att förmoda elt nära föreslåen-de krig. Jag underrättades till och med af Kurfursten äf Maynz, att Kejsaren var te-, stäiradt deremot; och Konung Ludvig XVI:s afsigter, så vidt vi voro i tillfälle att derom förvissa oss, syntes vara enahanda. Han skic* kade en af sina förtrogna, herr Mallet.du-Pan, till Prinsarne, sina bröder , i Coblentz, för att hindra Emigranterna att företaga några slags fiendtligheter. Dessa utgjorde då en corps af i5 till 18,000 man , bestående till en stor del at' ett lysande kavalleri. Jag råkade i Maynz Mallet-du-Pan', som förtrodde mig Konungens fredliga afsigter, hans bekymmer-fulla belägenhet och den undergifvenhet han i alla händelser sig 'föreskrifvit. Mallet sjelf öfvergaf Frankrike, der han vållat sin pro-scription, så väl genom den frimodighet hvarmed han yttrat sig om revolutionens brott, som den oväld hvarmed han blottat alla partiers fel. Han liade i öfrigt ett hemligt uppdrag till Kejsaren, så val från Konungen som Drottningen, hvars synnerliga förtroende han vunnit.

Vid slutet af Februari emoltog jag från Konungen af Sverige följande bref, som, o-lyckligtvis var det sista jag af denna monark erhöll.t t

qf Sverige bref.

Gefle den 6 Februari 1793.

Herr Marquis de Bouillé, jag har för hägra dagar sedan emotlagit ert bref af den 9 Januari. Jag väntar med otålighet er sons äilkomst. lian skall emottagas som en af e-^ dra anhöriga. Det är allt hvad jag behöfver säga «r.

Jag har länge med smärta erfarit, huru litet hemlighet man iakttager öfver rådslagen i Coblenlz. Det är vanliga följden af att intaga mycket folk i sin hemlighet. Jag har för ofta varit i tillfälle att leda eller bekäm*

. jpa revolutioner , för att icke känna att dé aro ogörliga, orri ej ledningen deraf anförtros ät ett enda hufvud , och

att det är omöjligt att rådfråga någon annan än sitt hjerta. Jag är Öfvertygad, att om Grefven af Artois trodde .sig sjelf, skulle han vara ganska skicklig att föra skeppet i land; men det är en af de o-lyckor som tillhöra Bourbonerne, att de, med alla en hjeltes egenskaper, likväl hysa ett ' misstroende till sig sjelfva , som är orättvist och gor att de taga för många råd.

Man måste likväl ej misströsla, ty det tyckes som Kejserinnan, genom sjelfva de hinder man söker lägga i hennes väg, .befästas 'allt mer oeh mer i sitt ädla besluti Då freden med Turkarne dessutom blifvit slutad i Jassy den 9 Januari, får hon friare händer.JtVadwig beträffar, är. ja^nnsyssel&aU riksdagfen , isom , till mina motståndares och kanske sjeifva mina vänners förvåning, fortgår med ddt största lugn. Jag har -trott, att innan jag företog mig titt skaffa ordning och lugn .åt mina vänner, borde jag börja med att återställa denrhos mig sjelf, och att bringa • idfeiade sinnen till öfverensstämmelse. Jag var säker på de trenne stånden; och ödt^ln, som 1789 var sä uppretad mot unig, är nu tyglad genom en åtgjord pluralitet och de trenne andra ståndens osvikliga tillgifvea^ het Man söker göra den begripligt, att ali i8:de seklet måste detta statens första stånd vidmakthållas genom tronens stabilitet och, beskydd, och ej. genom att brottas med monarken- De förstå ännu ej sitt bästa, men de inse att de äro de .svagaste och börja få det förståndet att ioke stäta för hufvudet sin Könungs och sina medständers opiniop, hvilkas förenade vilja bjuder lag.

I denna sakernas ställning kan jag ej tvifla , att ju allt fogar sig efter mina önskningar; odh jag skall deraf skörda de$ förmån , att i denna tid hafva varit den enda suverå'n , som vågat sammankalla en så talrik statsförsamling och lyckats i hennes ledning. Det är sant, jag känner någorlunda riksdags-taktiken , eeh om jag vore lika bekant [med krigets, skulle jag hvarken frukta en Liickner eller Rochambeau; men det oaktadt tviflar jag ej om framgången, emedan jag raknqr påmina goda soldater, och pä den person som skaJl blifva min närmaste man i befälet.

Jag ber Gud att städse hafva, er, herr Marquis de Bouillé, uti sitt beskydd.

Eder väl afifektionerade Gustaf.

Man ser häraf, att Gustaf III gjorde mycken räkning på Kejserinnans tänkesätt, och på den verksamma del hon skulle taga uti förbundet, men som likval inskränkte sig jtill blotta demonstrationer. Konungen af Sverige var förd bakom ljuset, och jag tvif-lar att Catharina någonsin anförtrott honom de i8,eoo man ryska trupper hon lofvat. Jag är dessutom öfvertygad, att hvarken Kejsaren eller Konungen af Preussen lemnal honom del af sina afsigter och planer. De hyste personligen mer eller mindre ovilja för honom , och ville alldeles icke att han skulle taga någon verksam del i franska angelägenheterna.

Kejsar Leopold dog d. i Mars. Att han. ville bibehålla freden, är utan all fråga. Det förhöll sig icke så med Jacobinska partiet , som herrskade i Frankrike; det önskade krig och förklarade det kort derefter, för att der-uti finna ett medel till monarkiens, fullkomliga afskaffande och Konungens uudanrödjan-de, såsom förespel till proklamerandé af Re* publiken. Kurfursten af Maynz, som stod i

ganskagprnsVa' foftroliga^örhSllahden meA "Wienskai kabinettet, sade mig, då han erfor att Frahs-m än nen, efter Leopolds död, förklarat krigets ”Det är ar- lycka att Fransmännen äro da angripande > ty i annat fall skulle kriget aldrig blifvit af” Man ansåg det > likasom ja g v ▼ara nödvändigt både' för 'återställandet af ordningen, i Frankrike och för det allmfinmt lugnet i Europa , emedan Jacobinerne utbred» de sina grundsatser i ändra länder, hvaraf redan syntes vara att befara en omstörtnii>£> i' de stater, sorfa iågo Frankrike närmast.

Kdhungen af Sverige, som beredde sig att lemna sina stater tiH företagande af en lång oeh Sfventyrlig expedition mot Frankri-i ke , hade samlat ständerna i början af Ja'nda« ra 1792», uti Gefle. Afsigten med denna riksdag var att betrygga lugnet under hans från-i varo och återbringa ordning och reda i finan-» serna, som blifvit derangerade genom fiuska kriget. Detta sammanträde blef bvarken långfr éllerstormigt. Adelns missnöje, vålladt genom Rådets och de gamJa företriides-rättigt be ter nas äfskaffande, glödde utan att våga: utbrista» Det tyglades af de trenne öfriga stiiidén , som voro Konungen tillgifne. Desse vidtogo till och med under riksdagen ett steg, hvaruti adeln alldeles icke. instämde* Dé uppvaktade Konungen med en deputation fjör att tacka honom för'

Riksrådets afskaffar de, och för att gifva en ny och högtidlig bekräftelse ä säkerhets-akten, som så betydligt5 o

i

utvidgade hans makt, i det den ej blott upp*' löste den enda corps, som kunde begränsa och motväga den, utan tilldelade honom-äfven rättigheten att. göra krig och fred samt gjorde ständernas existence beroende af Konungen, som ensam ägde rättigheten att dera sammankalla. Detta de trenne ståndens steg är så mycket anmärkningsvärdare, som det blef en af de orsaker som påskyndade den konspiration, som kort derpå utbröt. Af a-deln voro många, som trodde riksdagens förflyttning till Gefle vara gjord blott för att desto lättare kunna med intrig eller våld afhålla de kända opponenterna från öfverlägg-aingarne. Men sjelfva de sammansvurne, som traktade efter Konungens lif, infunno sig der och hidrogo tvifvelsutan till den gensträfvig-het han rönte i hvad han föreslog. Oppositionen öfverenskom dock vid riksdagens slut (på Pechlins förslag), om en stilla o verksamhet , öfvertygad att maktens ämnade utsväf-ningar skulle tillräckligen bereda en snar' ändring deruti.. Man ville låta Konungen invecklas uti franska revolutionens aflägsna och äfventyrliga skiften, för. att under hans från« varo tillvägabrkiga en civil revolution , som »kulle återställa rådsmyndigheten och kring tronen återuppresa de skr an kor, som säkerhetsakten nedrifvit0). Konungens krig och deraf följande skuld , hans statshushållning , de enskildta anledningar till missnöje > han gifvit,

' ♦) Kansli-Rädet v.. Engestrom hade uppgjort forslaget KU denaa koaititution.hans redan kiinda besltit att kasta sig in' i ett nytt och vidtiitséende företag, liade. gjort ständerna varsamma, och hans önskan JJdt€ blifva med en betydlig summa penningar understödd för att utföra ett för riket ärofuilt <värf" blef afslagen , under • erinran oih dea redan ofverdrifna riksskulden. Gastaf blöf .snart öfvertygad, att det förtroende, den entusiasm hos nationen, den villighet till uppoffringar, som han fordom hos henne funnit, redan till en stor del försvunnit.' Öfvertägg-ningarne i hemliga utskottet svajade pä in* tet sätt not hans väntan. Han hade förelagt detta utskott en redogörelse , till följé hvaraf kriget skall kostat 12^ millioner R:dr utöfver hvad ständerna dertill beviljat och anslagit. Deraf kunde statsverket endast ersätta 3 millioner» livarföre millioner skuld återstodo, hvilka ständerna - verkligen åtiL go sig, och af hvilken orsak de nödgades skaffa utväg för 3o millioner. I detta fali vann visserligen Gustaf en vigtig seger, mea som ej bidrog att Öka hans förtroende hos nationen. Den faktion, som svurit bans un* der gång, väntade blott på tillfälle, och Ankarström (som trodde sig förtjena nationens erkänsla , om han genom Konungens- undan-rödjande räddade, riket från en afgfund) hade verkligen med sådana afsigter kominfit till riksdagen, sedan hans mordanläggning flera gånger felslagit i Stockholm. Gustaf vafndra-de öfver en volkan, men slapp lyckligt från Gefle. Riksdagen upplöstes hastigt den 23 Febr., och Konungen, föga nöjd med stän*derna* uppförande, förböd att kungöra livad som förevarit i utskottet* öfverläggningar. Han återvände, tjll Stockholm , * efter att sä-Jttoda hvfva lyckligt slutat delibératiomerna med en församling» hvaruti sä mycket misä^ nöje röjd^S » och han hoppades nu kunna o-itörd få öfverlemna sig åt det favoritförslag, Juraraf hpns ärelystnad fann sig så smickrad» apdra å.tejr hafva trottatt ständernas åtskiljande före Mars stod i sammanhang med en aning, som bådade honom olyckor under denna månad, för hvilken han, likasom Cesar, -var varnad» och som i sjelfva verket blef jpr honom lika olycklig som för Koms be-herrskare»

. i. "De missnöjde (fortfar Hr de £ouiUé) jsammqnväfde qmedlerlid sina anläggningar mot J&onuogens lif, hvilka till och med leddes xoed så liten fjörsigtighet, att syftningen deraf Var känd pch antydde ett nära förestående Utbrott. Man hade alla anledningar att för-nmda en farlig anläggning vara för hand, men sammanhanget deraf hade man ej upp-läckt, fi^ron d*Escars, som då befann sig i Stockholm , i egenskap af franska Prinsarnes ombud, hade fått underrättelse om en an* , läggning mot Konungens lif, Han hade der-» om underrättat Polis-mästaren, som upp* tecknade hans angifvelse» men utan att vid# laga några försigtighetsmått. Min son, Grefve Ludvig de Bouillé» som då äfven vistades i. Stockholm, och ofta utgjorde Könungens •oskilda sällskap, hade, fria Tyskland erhål*lit ett bref, bvariiti mån. berättade honom att Konungen af Sverige vore mördad. Hari meddelade monarken detta bref, bad honom att vara mera på sirr väkt, att lyssna till de vinkar han från alla håli erhöll, Och att i synnerhet taga sig till vara för adelus förbit-» tring. K°nungen svarade, att han liellrö ville blindt öfverlerona sig åt Ödet, än att plåga sig ijöed ändlösa försigtighetsmått, soni dessa misstankar skulle påkalla; att om hati , skulle sätta tro till alla de varningar han erhöll, skulle han ej våga dricka ett glas

vattén; afU han i öfrigt alldeles icke kundé sätta tro till en så brottslig anläggning; att hand nnder-såtare, ehuru tappra i striden, voro långt ifrån att äga samma mod i politiken, och art de sannolika framgångar han i Frankrike skulle vinna, och de trofeer han derifrån ära* nade till Sverige öfversända, skulle öka hans makt genom det grundade förtroende och den yördnad, som deraf skulle blifva en följd. Sådane voro denna furstes ridderfiga, svär-» mande idéer, som smickrade hans för äran lågande inbillning, uppeldade hans ttiod och insöfde hans försigtighet. Be' gåfvo en ökad fart åt oppositionens bitterhet, som (med hftmden i hjertat öfver adelns undertryckta

f rerogativer, Konnngamaktens ständiga in» räktningar och finan'sernas desörganisation) endast såg ett gifvet missförhållande mellan Konungens makt och hans utskenande första* ger, och närde derigenom allaoänhetetv* fruktan för en expedition , som utan all' nyttaf$r riket- iskalle uppslaka dess krigsmakt, flotta och skatter. . /

Sådane voro de förnämsta anledningarne till den sammansvärjning som var under väf-nad, och hvarmed förenade sig n&gra djerfva mäns herrskiystnad, som vanligen är förnämsta driffjedern till företag af delta slag,

Ett illa grundadt hat; olacksainheten, så be-qvärn och så allmän i detta tidehvarf; föga nätipnalanda och än mindre personlig oegen- j nytta; denna patriotsjuka (manie de patrio-tisme) j Jför att nyttja en qvick mans ord , som är tidehvarfvets. skrymteri; franska tid— ningarnes läsning; eflerdömet af de revolutionära skakningarne i Frankrike; kanske äfven denna fanatiska yra, som, enligt Konungens eget yttrande i sitt tal till sländerna, skakat stalernas grundvalar och alstrat så många fejder; alla dessa orsaker bidrogo vis* serligen, enligt de brottsliges eget tillstående, om ej att fostra, åtminstone att pådrifva mordanläggningen. Härtill inskränker sig äfven det inflytande, som franska revolutionen och dess verktyg ägt uti detta brott.

De sammansvurne hade under riksdagen i Gefle gjort åtskilliga försök att verkställa sitt ohyggliga uppsåt. Ödet hade då , vida mer än Konungens försigtighet, bidragit att rädda ! honom. Sedan han återkommit till Stockholm bade tre af de förnämsta sammansvurne uppehållit sig på Haga, der Konungen, omgif-yen af en ganska obetydlig vakt och meden liten suite, tillbringade en del af vki^erii. De hade en afton kl. 5 närmat sig slottet och stodo i bakhåll nära Konungens rum, som var uti rez-de-chausséen. De hade väpnat sig med studsare och beredde sig att verkställa brottet, då Konungen, som återkommit från en lång promenad, inträdde klädd i nattrock, uti sitt bibliotek, hvars fönster bilda ett slags glasdörrar -åt trägården. Han insomnade i sin fåtölj, och mördarne, förföljde af en uppskrämd inbillning, trodde eller ville tro, att han dött af slag, och af-lägsnade sig. Modet felade dem denna gång» likasom vid flére andra tillfällen. Det var under masken de hoppades återfinBa det; men det är ej obekant, att om företagei ej då lyckats, skulle det aldrig skett, emedan de sarnmansvurne redan började ledsna vid de tagna och återtagna planer, som under loppet af sex månader förevarit. • Men ögonblicket var ännu ej kommet. Det var på maskeradbalen i Operahuset natten mellan den 16 och 17 Mars, som katastrofen utbröt.

Konungen, som samma afton superadé med några förtrogne af sitthof, erhöll en på fransyska skrifven anonym biljett, som varnade honom från att gå på maskeraden, e-medan han der skulle mördas. Biljettens författare sade sig hvarken vara Konungens beundrare eller gilla hans politik och moral, men att han, som en man af beder, trott sig böra underrätta Konungen om faran. Han tilläde, att om Kooangen det oaktadt begaffkplle ban taga sig, till var# $lå Jlaa.märkte trängsel orpkri^ig sin person » emedai^jsådant var det öfverepskaroua teck-r iaet, och borde han i alla hänseenden akta $ig föc reit-de-qhaysseen på Haga. Man har svårt att begripa motiveina lill detta bref» som var skrifvet af en bland de sammaasvur-s ne (Liljehorn). Måhända ville ban på detta satt urskulda sitt samvete i anseende till Konungen,» som han hade att tacka för allt, utan att likväl derigenom förneka sitt parti; eller kanske var hans .afsigt att blott utlägga pa snara för Konungens mod» som han vi-sté skulle trotsa faran. att biljetten verkligen åstadkom denna senare verkan, är icke tvifvelaktigt, K°nungen visade, den för flere af de personer, som spisade vid hans bord» Ban gjorde den till föremål för sitt skämt» och, oaktad t sina tillgifnes föreställningar och böner » beslöt han att gå på balender ban inträdde med en säkerhet i sitt väsende,, som visade att han var upphöjd öfver all fruktan.

Han tog sin gunstling Baron v. Essen upder armen och hade knappt gjort tvenne turer omkring salen, förr än han kände sig omgifven af den ttängse 1* som man i hrefvet fpresqgt. De sammansvurne nalkades honom bakifrån»

på dqn sida der han var utan följeslagare , och i samma ögonblick lossades pistolskottet» som träffade honom i venstra si* dan tätt under veka lifvet. Mordgeväret var laddadt me(d skrot. Banemännen aflägspade jsig hastigt» Salen, uppfylldes af rök» ocl^ypan hörde flere, roster ropar att efclen å,v6*? lös. Bestörtningen var stigen till sin höjd,. Konungen hade, i samma ögonblick han träff fades, genom en hastig rörelse derangerat skottet, som annars skulle dödat honom på stället. Han nedföll emedlertid på en bänk. Hap befallde genast att dörrarne till splei^ skulle tillslutas och alla närvarande demasket ras. Han fördes uti de rum , som för han? räkning stodo inredde i Operahuset, utan att de sammansvurne gjorde minsta försök att fullborda missgerningen. Nio af dem omgåfc vo likväl Konungen, och skulle, om de ägjt mera mod, hafva ombringat honom på stället. Konungen emottog emedlertid några frem? mande ministrar> visade det största mod och elt lika ädelt sinne, ty då han frågade onj mördaren var arresterad, och man svarat att han ännu ej var upptäckt, utropade han? "gifve Gud att man ej finner honom!'*

Banemannen hade, sedan skottet hlifvit lossadl, fällt sina vap«n på golfvet. En per» son af Konungens svit hade upptagit pistolen, och man fann äfven i salen eu knif af samma beskaffenhet som den, hvaraf Ravatllac be*-tjenade sig. De vaklhafvande oflicerarne hade genast till-slutit dörrarne till salen, så att eudast fyra personer undkommo, livar i bl and voi o två af de sammansvurne, som tillhörda den högre adeki. Alla närvarande nödgades demaskera sig och uppgifva sina namnj mördaren, som var bland- de sista som lemna*-de salen, sade med djerfbet till polism%>staren: "jag vill hoppas, min herre,att ni ej misstänker mig!" Denne fixerade honom uppmärksamt, men lät honom passera.

Emedlertid är ' anmärkningsvärdt, vare sig förskräckelse , likgiltighet eller resnltat af det på nationalkarakteren måhända verkande klimatet, att intet buller, ingen allmän rörelse tillkännagaf den timade katastrofen , hvarken under loppet af natten, eller den påföljande morgonen. Detta förhållande tyckes bevisa hvad de sammansvurne kunnat uträtta , om de haft hufvud och mod att våga del; men enligt deras plan skulle Konungen genast omkomma af mordskottet , och man torde kunna säga, att om också ej monarken räddades genom detta dröjsmål , så undvek troligen riket derigeuom en inre skakning, hvars faror och olyckor varit oberäkneliga. Konungen utnämde en regerings-conseil, som presiderades af hans bror Hertigen af Södermanland ; han förklarade denna åtgärd vara tagen för att ärenderna ej skulle lida genom hans sjukdom , och på det han skulle slippa efterspaningen af de sammansvurne, hvaroiu han ej ville höra talas.

Sedan mordvapnen följande dagen blifvit igenkände af en pistolsmed, upptäcktes ägaren. dertill, som befanns vara en adels-inan, fordom Kapiten vid Gardet, Ankarström; han arresterades genast hemma i sitt hus, der han qvarblifvit utan att vidtaga piinsta . försigtighetsmått för att undkomma.Han erkände genast att vaph'en voro häng* och att ban deraf betjent sig vid verkställigheten af sitt brott. Han förklarade, att ledsnad vid lifvet, och begär att hämnas en mot honom falld orättvis dom (från hvars verkställighet Konungen likväl benådat honom), varit förnämsta orsaken till hans missgerning, att han länge burit detta uppsåt inom sig, att han genom dess verkställighet hoppades -vinna nationens (han hade först sagt oppositionens) eviga erkänsla , och att han äfveu med uppoffring af sitt lif velat göra fäderneslandet denna tjcnst. I början nekade han alldeles tillvaron af någon sammansvärjning , och visade mycken ståndaktighet i sina första svar. Men få dagar derefter tillstod han allt, både sammansvärjningens plan tfch förnämsta verktyg, äfvensom det pris, som blifvit honom lofvadt för hans brott (48>ooo R:dr ? ?) Han erkände att förslaget varit å bane sedan Oktober månad, och att man. förgäf» ves sökt verkställa det tvenne gånger i Stockholm och en gång i Gefle, Hans bekännelse innehöll 3a artiklar. Enligt densamma skulle man straxt efter Konungens ombrin-gande undanrödja hans förnämsta gunstlingar, Baronerne Taube och Armfelt, Grefve Runth (Landtmarskalk vid sista riksdagen), Riks-drotsen Grefve Wachtmeister, Militär-befal-hafvaren i hufvudstaden samt Garnisons-che-ferne , bära deras hnfvuden på pikar, enligt franska föredömet, och med tillhjelp af Artilleriet, blåa Gardet och Drottningens Lif-Regeraente, på hvilka man trodde.sig kunu*e*

räkni, hålla folket i, tygeln, eller draga det in i upploppet, arrestera eller till och med embringa Hertigen af . Södermanland, och slutligen beinäktiga sig den unga Konungens person och tvinga honom att uuderskrifvå och proklamera en ny, efter de sammansvur-pes idéer och intressen tillskapad konstitution.

Författaran till det anonyma hrefvet ar-resterades samma dag som Ankarström, och i det ögonblick han lemnade Konungens rum, der han större delen af dagen uppehållit sig. Denna person befanns vara Majoren vid Gardet Friherre Liljehorn, uppfödd, under» hållen och från torflighet och eläöde uppdragen af Konungen , som oafbrutet på honom slösat sina välgerningar. Han bekände, några dagar derefler, den delaktighet han Sgde i sammansvärjningen, att han dertill hanfördes af idéen att efter denna revolution blifva befälhafvare för Stockholms "national» garde” och spela La Fayeltes roll. ,

Konungens sjukdom förvärrades emedler* tid med hvarje dag och tillkännagaf hans nä» ra förestående slut. Han bibehöll likväl under sina lidanden det största mod och eu beundransvärd undergifvenhet för ödet. Mail hörde ingen klagan från hans läppar , intet knot mot den högre skickelsen. Den. sinnesnärvaro och själsstörhét, som han i första Or gonblicken visat, följde honom till hans slut. Han såg flera gånger sin familj, och eri gång sin syster,. Han lät kalla till si£ ej blott si-»lä vänrier, ötån äfven dem, kom 'fordom Vä* rit hans fieuder, men hvilka afskydde den missgerning för hvilken han föll ett offer: Bland detta seöare antal var den ryktbara Riksrådet Fcrsen, med hvilken Konungen försonade sig, äfvensom Oréfve Brahe, den för~ sta åf sitt stånd, likasom han var den förstå af oppositionen. Han sade med mycken förbindlighet till den senareJ ,JHvad som trö-* star mig öfver denna otycka är att jag deri* genoat återfinner mina gamla vänner." -

Konungens handlingar och tal voro långt ifrån att antyda , att han trodde sig sä nära sitt slut; men då han kände det nalkas gick han det till möte utan svaghet och utan häpnad. Den sinnesstyrka, som följde honom intill sista ögonblicket, tillät honom ännu att till sitt testamente foga en codicill rörande sin sons uppfostran , hvarvid han om denna tinga furste yttrade dessa karakteristika ord: Nan blir först myndig vid aderton år j mén jag hoppas att han skall göra sig till Konung vid sexton” Han önskade att hans son skulle likna honom och, såsom han, ej förlora ett ögonblick ai Konungamyndigheten. Han utöfvade den äfven intill sin sista lifssuck , e-tnedan ban några ögonblick förut underskref ett förordnande för sin gunstling Baron Arm* fel t, att yara Öfverstålhållare i Stockholm. Han lf-mnade honom det, sägande: Gif mig ert hedersord att tjena min son med samma, trohet som-ni tjendt mig. Han talade sédah jaed sin Öfverhofpredikant, till hvilken hartyttrade: ”Jag tviflar att jag inför den alls-mäktige äger någon förtjenst j men åtminsto*-ne kan jag bedyra, att jag - ej uppsåtligen gjort någon menniska ondt-” Hati ämnade eraottaga sa kramen terna och taga afsked af Drottningen, som han sedan sin sjukdom ej sett. Han hade i synnerhet begärt tid för att hämta krafter till detta möte; han afske-dade derföre sin vakthafvande kavaljer (Bor-gensljerna), för att taga några ögonblicks hvila , och ~ afsomnade kl, 11 om morgonen t den 29 Mars 1792, i en ålder af 46 år.

Så slutade denna ryktbara monarksin bana , hvilken varit utmärkt af så många lysan-de och dittills lyckliga skiften. Han ägde äfven det gemensamt med Sveriges mest berömde Konungar, att han efter en lika utomordentlig lefnad fann ett lika olyckligt slut»

1 'i

Den trettonåriga Kronprinsen blef genast utropad till Konung, under namn af Gustaf Adolph. Hans farbror Hertigen af Södermanland Öfvertog riksstyrelsen som förmyndare och regent. Den unga Konungen röjde en karakter full af ståndaktighet; man anmärkte hos honom en gifven böjelse att befalla, för-sigtighet i sitt tal, och mycken sparsamhet, som är en egenskap af vigt för en Svensk Konung. Genast vid sin fars död emottog,han tro- och huldhetsed af så väl Hertigen af Södermanland som af större delen bland adeln, hvilka derigenom bekräftade ej blott konstitu-. tionen af 1773 > utan äfven säkerhetsakten af1789» som afskaffat Rådet och var grundorsaken till Konungens mörd. I provinserna aflades eden lika lugnt. Dalkarlarne, alltid utmärkte såsom sina Konungars trognaste stöd, voro nära att begifva sig till Stockholm för att deraf lemna nya Bevis.

Således voro- de få dagar, som Konung Gustaf III lefde efter mordskottet, tillräckliga för att lugna sinnena inom hans rike. Han gjorde sitt fädernesland den sista, men kan hända största tjensten genom inrättandet af regerings-conseillen och valet af de personer han derlill kallade. De upproriska höl-los derigenom i tygeln och regeringens kraft upprätthölls. Man kan derom säga, att Gustafs skugga (ty man räknade ej på hans vederfående) gjorde samma verkan som Carl XII:s stöfvel.

Gustaf III var af medelmåttig vext; märkvärdigt illa proportionerad, temligen tjock, hade fula axlar och höfter, aflångt ansig-te, rödbrusig hy, stora och eldiga ögon; pannan nedplattad åt venstra sidan på étt högst sällsamt sätt; en temligen lång romersk näsa, ohyggliga tänder; en ofantligt öppen och liflig fysionomi samt i det hela af sitt utseende mycken likhet med sin mor-bfor den store Fredrik. Hans umgängessätt * håns artighet och fina vett gjorde, att han, o-aktadt sin vanlottade figur, var den älskvärdaste och mest förledandä person i sittrflc*» ehuruvå) S^cnskarne af naturen äro be* gåfvade med qvickhet.

Han hade en högst liflig inbillning, ett äpplyst förstånd, som hans smak för vetten* skaperna pryd t ocb riktat, en manlig och hänförande vältalighet, en förvånande lätthet dtt uttrycka sig äfven på fransyska språket, en mängd nyttiga och angenäma kunskaper, ett obegripligt minne, som:är hos Furstdr gft allmänt, artiga och förbindande manér , blandade med en viss besynnerlighet som ej misshagade. Hans starka eldiga själ , ehuru lågande af en omåttlig ärelystnad, beherrska-des dock af en ädel och ridderlig anda. Hans hjertas känslighet gjorde honom blödig, di han kanske bort Vara härd ; det var alltid äppet för vänskapen, och denna trionark har haft och bibehållit vänner Som jag känt, och hvilka förtjent hans tillgifvenhel. Han hade en stark och bestämd karakter, och var i synnerhet utmärkt för denna beslutsamhet, som för statsmannen är så oumbärlig, och utan hvilken snille, klokhet, talanger och erfarenhet äro ej blott onyttiga, utan ofta skadliga. Det var denna egénskap (som framför alla Bidrager att bilda hjelten), som Gustaf hade att tacka för sin räddning under de stora po» litiska brytningar han hade att genomgå.

Denna Konung hade utan tvifvel fel, ja äfven löjligheter, hvilka man hos en suverän JSngt mindre förlåter, än sjelfv* de laster, sonar

oftaofta förbindas med stora egenskaper för att alstra hjelten; likasom giftet (om man får nyttja detta exempel) ingår uti beredningen g t' läkemedlen»

För mycket sysselsatt med sin prakt och sina nöjen, lemnade han icke alltid åt ärenderna den tid deras skötande krafde, och hans efterlåtenhet i denna del gjorde att han förlitade sig på andra , hvilket han ofta fick ångra, emedan det föranledde missbruk på det allmännas bekostnad. Men uti stora ock vigliga värf återtog han hela sin kraft, och hans öfverlägsenhet i sinnet och styrka i ka-rakteren röjde sig i synnerhet under riksda-garne , i hvilkas (aktik lian enligt sitt eget yttrande var genoindrifven. De framgångar han vann under kriget med Ryssland , böra tillskrifvas dessa hans karaklers egenskaper, långt mera än de militära talangerna hos honom sjelf och hans generaler. Gustaf III skulle hafva intågat i Petersburg, om han förstått att draga behörig fördel af sin första carapagne, och om ej den in sur rek tion, som utbrast inom hans finska regementer, uppskrämt honom. Det tycktes , som. hade hans vanli-ga sinnesnärvaro denna gång Öfvergifvit honom , iben delta fel blef snart godtgjordt, genom hans stora beslutsamhet. Han afreste från arméen åtföljd af Baronerna Armfeltoch. Wrede, och trodde sig nära att förlora sin krona då han såg sig räddad genom Danmarks krigsförklaring. Svenska nationens med-'födda liat til] Däntnark och känslan af deit -gemensamma faran, återväckte kraft odh mod

i alla hjertan. Han begaf sig då tiil Dalar* ne och återfann i denna provins samma tro* het och tillgifvenhet, som fördöm skänkte tronen åt ' Gustaf Wasa. Han qvarlemnade Armfelt- för att organisera det uppbadade 'manskapet» under det lian sjelf skyndade lif! Göllieborg, der han genom sin närvaro lyckades att förekomma verkan af belälhafvarehs förräderi» och att draga en oväntad fördel af Prinsens af Hessen overksamhet, sonj på engelska ministerns föreställningar löt it danska ariueen hejda sina operationer. Dessa ro-* maneska bragder räddade Konungens ära och hans tron, öppnade honom utvägar till krigets fortsättande, och beredde omsider tn fördelaktig fred , som på en gång hindrade Ryssland att föreskrifva' hoivom lagar, och gaf si^ sta slaget ät riksrådet, hvars afskafFimde var orsaken till hans olyckor.”

J,Gustaf III var begåfvad med ett sällsynt mod och en ovanlig verksamhet, egenskaper hvilka visade sig i hela sili öfverläg-Senhet -tinder de senare brytningarne. Prank^ rikes olyckliga belägenhet hade gifvit honom nya anledningar till utvecklande af det kraftfulla öch ridderliga uti hans karakter. Hans 'intresse,! förbindelse med halis enskilta till-‘gifverihet för franska monarkien, hade hos nönoitt väckt deil lifligaste Önskan, att spela en Stor roll uti de skakningar som der före-gingo; och det är utan ali fråga t att hanii skulle lånat Konungen af

Frankrike ett vig. di tigt stöd och gifvit en afgörande impuls ät j våra affärer. Kejserinnan hade med jnyc-, ket noie sett honom ingripa i dessa brytnin-, gar och till och med dertill uppmanat ho-, nom.; men tvifvelaktigt synes det vara, liu-, ruvida de öfriga monarkerna tillåtit honom, i att taga en afgörande del i Frankrikes ange-j lägenheter. Leopold, som ville göra dem lill | föremål för en allmän kongress, hvars chef han ville blifva, skulle säkert hafva undandragit Gustaf III de penningen-understöd, h var~ förutan han ingenting kunnat uträtta Jag tar till och med skäl att tro , att Gustaf III sjelf ej var så säker på Kejserinnan, soiu han ville synas vara.

Ofta träffas svagheten i förbund med det största mod. ScipiQ trodde på drömmar. Cassar skyggade vid de aningar -man gifvit honom om den i5 Mars, Man har äfven påstått att den store Fredrik rådfrågade svart-konstlare, och Gustaf III var ej undantagen från detta slags vidskepelse. Han hade alltid fruktat Mars månad, och hans första ord till Armfelt, efler skottat på maskeraden, var en erinran derom. Några dagar före afresan till Gefle f hade han besökt en ryktbar spåqvin* na (M:IJ Arvedsson) , som skall hafva varnat honom för Mars månad och för en person i röd kappa, som han $kulle möta under återvägen hem. I enlighet med hennes uppgifter, mötte han verkligen en af de sammansvurne (Ribbing)j och denna omständighetgjorde, aftt i det ögonblick han kände sig träffad af skottet pä maskeraden, återkom ge-nast namnet Ribbing i hans minne.”

”Oaktadt de fel, man förebrått denna monark (fel som alltid åtfölja stora dygder ' och stora egenskaper, och som, utan att bortskymma dem, utgöra likasom skuggorna der-af), kan man med trygghet påstå, att på en vidsträcktare skådeplats skulle Gustaf III varit en stor, ja kanske större Konung, än Ludvig X.1V, b vars förebild han vatt, hvars manér och storhet han "affekterade, hvars prakt och etikett han apade, och hvilka, ehuru nyttiga och nödvändiga i Frankrike, likväl voro o-lämpliga och löjliga i Sverige. Om Gustaf

III varit född till Frankrikes lysande tron, skulle han utan motsägelse varit en af dess största Konungar. Han skulle skyddat, detta sköna land från revolutionens härjningar; 'ban skulle regerat det med ära och glans; ban skulle slutat sin bana i lugn, och med» tagit i grafven sitt folks saknad och vördnad, likasom Europas aktning och beundran.**

”Om Ludvig XVI deremot sutit pä tronen i Sverige, .skulle han hafva vunnit både aktning och vördnad af detta enkla folk, génom de moraliska och religiösa dygder, som utmärkte honom. Han skulle förtjent dess kärlek genom sin sparsamhet, sin känsla för rättvisan, sin mildhet och sitt välgörande. Han skulle. sökt sin enda lycka i Svenskarnas, sällhet* hvilka på hans grafskolat gjuta tacksamhetens tårar; na deremot ville ödet, att dessa tvenne monarker skulle bland sina egna undersåtare finna sina bane-män. Försynens afsigler äro outgrundliga , men vi böra med undergifvenhet och vördnad foga oss efter dess skiékelser.*

’’Så snart jag erfor Konung Gustaf III:s död, tog jag afsked ulur hans fäderneslands tjenst. Hans planer dogo med honom.. Vi förlorade en nyttig vän snarare än en mäktig bundsförvaudt. Denna förlust var för mig enskilt ganska smärtande. Ej blott hans lysande och hjeltelika egenskaper hade uppfyllt mig med en grundad högaktning och vördnad; jag hade derjemte fattat för denna monark en känsla af tillgifvenhet, som leddu sitt ursprung från hans uppriktighet, hans ä-delhet och det intresse, hvarmed han- städse omfattat mig» Jag säg milt öde fästadt vid honom, och om jag så får uttrycka mig, milt lycka och min existens förbundne med hans. Jag tviflar till och med att monarkiens återupprättande i Frankrike förmått skilja mig vid honom. Jag hade förenat mina förhoppningar och öden med tvänne monarker,, som båda blifvit lika olyckliga. Efter Gustaf III:s död, beslöt jag att ej fasta mig vid nftgon , att sätta mig i skydd för lyckans kastningar, att ej mera trötta henne, utan återtaga uiitt oberoende och föredraga lugnet, ti il och med medelmåttan, framför hennes nycker och o-säkra bevågenhet.”Not rörande Frankrikes ställning öfver-» letnnad af Grefve de Bouillé till Frant ska Prins ar ne och Konung Gustaf III,

CJwl* 1790*

- ♦' - Folkets belägenhet.

Mer än hälften af Frankrike är ernot den nya konstitutipnen (jag menar här fastighets-egare på landet och i städerna); alla öfrige äro densamma tillgifne af intresse eller berskJystnad. I)e uti all* stader inrättade klubbar styra folkmassan och hålla alla rättsinniga i fruktan, kandtfolket ä|» af intet annat skäl fästadt vid den nya

konstitutionen, än derföre att den medfört lättnad i skatterna. Folket skalj otvifvelaktigt söndra sig ifrån den nya statsförfattningen , så snart det återfår sina pre*tér och bJir öfvertygadt att det aldrig ska|(återfalla under det gamla beskattningssättet, utan fortfara att njutet den närvarande lindringen i sina bördor. De sm& städerna äro mera revolutionärt sinnade än de stora9 hvilka hafva mer att förlora, Jag undantager dock. bärifrån Paris ocb några stapel-städer, såsom Bour-» deaux, Marseille, Nantes, hvilka styras af en hop fauatiker eller handlande, som vilja utrota adels-» aristokratien, med hvilken de ega ingenting gemen* samt, och i dess stäUe införa köpmanna-aristokratien, som kv deras»

Man k*in påstå > att nästan hela Frankrike är emot det gamla styrelse-sättet, med undantag af några få individer, som ega'sitt intresse i dess åter-* inlorande* Man anser omöjligt att återställa det utan väpnad makt; och om denna makt äfven skulle vara ,ilog stark för att tvinga folket till lydnad, skaliden likväl alltid blifva otillräcklig för att i längden tygla det» Folkmassans undergifvenhet kan endast åstadkommas genom en samhällsförfattning som svarar emot dess närvarande upplysning och behpf.

Det är således afgjordt, att et) kontrarevolution ej kan i Frankrike åstadkommas, utan med till-lijelp af betydliga fremfnande bärar, söitt bota eiler inbryta på alla punkter; och att ordnibg och lugn t\ der kunna återställas * Utan genom en regering, som förbättrar folkets beiagenhet och försäkrar det om de gamla missbrukens afskalFandt.

Armé ens tillstånd.

Arme'n är båterkalffrligen förlnrad för Ronungen. Den kan hvärken hel och hallen, eller till en th»l tjena himom till utförande af en kontra-revö* lution : Ha 11 kan föl jaktligen icke heller paräkna den , Om de fremmande maktei*na lyckas att återinsätta &ohungen på tronen. [)et första man i sådant fall hade att göra, vore att Upplösa densamma och reformera di?n man för man* öka kavalleriet, görä KonUrgens. lif-trupper så talrikå som ihöjiigt, tagaå hiycket fremtwande trupper i H:s Maj;ts sold, och reducera det .nuvarande ihfanteriet till minsta mÖj«*

. liga styrka £ med ett ord* man. taåsté begagna alld Utvägar och aila tankbara försigtighetsriiått, för att skapa en ny ärmé och göra henne Konungeh tillgifven<

Orsakerna till arme'ens affall öch öfvergåhg på nationens sida , ligga dels uti soldatei-nas Öfvei-tygelsö Om Konungens vanmakt ofcli den styrka de anse nationalförsamlingen ega, ettiedan den förök&t deras Sold , förstört disciplinen och uppttinntrat sjelfsvål-det, dels Uti iinder-oflicerafnes grundade hopp att tjena sig upp till officerare, och slutligen uti den jemlikhets-< anda som Utbredt sig Uti armc'en, likasom i helfl nationen, och som utgör den nya stats-»författpin-< gens starkäste stöd.

Men denna armé* som är desörganiserad ock Utan disciplin, är i närvarande ö4gohblick lika litet att frtikta solti nationalgardena, Och bon kdn likaså litet r som dessa emotstå disciplinerade och Väl anförda häl-ar*

Tillståndet vid gränsornä.

Gräns-provinserna äro tillräckligt forsédda inéci förnödenheter af alla slag , så väl för de freuimash*de iiärar lota tkola intränga i landet, $om for na-tiooal-arnicfen. I aHmänhet äro lastningarna i det uslaste tillstånd; och för att sälta grnnsen från Huningen till Givet i vederbörligt försvarstillstånd, skulle fordras 10 h 12 millioner livres och 6 månaders tid* Icke desto mindre äro fästningarna väl försedda med artilleri och krigs-förråder. På faitr artilleri är stor brist, och jag tviflar, att man i år kan skalFa ihop öfver no a i5o fälupjeser för Rben-och Mosel-armcferna. Bristen på klingande mynt är l^ögst kännbar; likväl har national-församlingen försäkrat sig om ungefär 100 millioner i silfver, för att använda vid bjudande och oväntade behof.

Sattet att bringa Frankrike till undergifv enhet.

Detta kan endast ske medelst freminande härar odh genom en allmän Europeisk coalition, ensamt och öppet riktad mot revolutionen, utan alla egen-nyttiga afsigteroch utan all annan ärelystnad än att rädda Europa från de faror, hvarmed dennA katastrof hotar, Hvarje partielt anfall skall endast tjena att förvärra det onda, utan att åstadkomma någon hjelp, Frankrike måste ända från Bayonne till Diin-kirken omgifvas af armeer, hvaraf en del hör agera aktivt, under det andra hota och hålla fienden i tygel. De aktiva härar som intränga, böra vaca små, för

att blifva så mycket lättrörligare. 25 å 3o,ooo mans arméer äro tillräckliga för att agera, och om alla stridskrafter rätt användas, skola 200,000 inan vara nog fÖr att vinna ändamålet,

/

Hvad bor goras före och efter de fremmande arméernas inträngande i landet?

Innair de inbryta torde man i alla de förbundna monarkernas namn böra afgifva ett manifest för att begära Konungens frigifvande och aflägsnande från Paris och den för hpnom nödvändiga frihet, för att med de allicrjade underhandla om upprättelse för de oförrätterrätt-er-söm national-församlingen derfi tillfogat. Örri Franska nationen dertill samtycker, kan Körningen samipapkalla en kongress för underhandlingarne, kassera national-församlingen och utfärda en proklama* tion som förkunnar den nya sakernas ordning han finner nödvändig, men hvilken bor vara afpassad efter folkets tänkesätt och de medel man eger ej blott för att bringa det till undergifyenhet (genom förnuftets och 9tyrkans förenade makt), utan äfven för att dervid bibehålla det, som torde vara vida svårare.

Om man vägrar att utlemna Konungen, eller om han af national-församlingen afWättes, så blir det nödvändigt atl ' proklamera och af de förbundna makterna låta erkänna Monsieur som regent, sämt antända alla styrkans medel att framtränga till Paris* i hvilken händelse Monsieur skulle, uti sin egenskap af regent , ega att handla som vore han Konungen sjelf.

Om man lyckas att kufva Frankrike, bÖr det förmodas alt de fremmande härarne ej kunpa <jvar-* blifva för att upprätthålla Konungens myndighet, och att monarken ej skall finna någon publik makt till sitt stöd, om han ej kan räkna på artneen. Det blir således nödvändigt att inrätta en ny styrelse, som den förnuftiga delen af nationen gillar och sorp der-* igenom håller de illasinnade i tygeln; ' ty, som jag redan sagt, om den nya styrelsen har talrika fiender, så har den gamla icke heller mera några anhängare. Således måste Konungen, genomen convention med sitt folk (den han genom de fremmande härarnes bi-tånd lätt kan uppgdra) betinga sig den makt han har af noden för att återställa ordning och lugn inom sitt rike, medelst lagarnes handhafvande som bÖr ' vara hans rättighet, och bör han lemna folket en billig frihet, som omständigheterna i så många af-seenden göra nödvändig.

Men om man tror sig kunna återföra den gamla styrelsen med sina missbruk* om adeln tror sig kunnaÅtertaga alla sina privilegier, parlamenterna sln myir-dighet, presterskapet sina rikedoma? öch företrädesrättigheter, regeringen sitt oberoende — då har ma a bedragit sig. Uppoffringar nes stund är kommen 9 och de äro nödvändiga så vida man vill återfå öch betrygga ej blott sin enskilda, utan äfven rikets eiistens,.

Mati har i öfrigt starka skäl till den förmodan, att bland de makter, hvilkas bistånd är nödvändigt till återställande af Franska monarkien*^Hfsfly, flera •om ogilla Franska styrelsen sådan den före revolutionen*

Jag bär bar ohöJjdt framlagt min öfvertygeJse. Den är så mycket oväldigare som jag afsagt ®ig a/l existens under Franska styrelsen, hvilken dia helst jpå blifva, och är det endast min trligjfvenhet för Konungen och monarkien som dikterat och ännu i detta Ögonblick dikterar mitt uppförande och mina handlingar.

jMayoz den 9 J ^ 1791*

'V